

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma / ylempi AMK

Tuula Sundberg & Heidi Taskinen

LASTENSUOJELULAIN ERITYISEN TUEN KÄYTÄNNÖT –
PÄIVÄHOIDON JA LASTENNEUVOLAN KERTOMUKSET TUNTUVAN
HUOLEN VYÖHYKKEELLÄ

Opinnäytetyö 2011

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma / ylempi AMK

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen

SUNDBERG, TUULA

Lastensuojelulain erityisen tuen käytännöt –

TASKINEN, HEIDI

Päivähoidon ja lastenneuvolan kertomukset tuntevan huolen vyöhykkeellä

Opinnäytetyö

52 sivua + 8 liitesivua

Työn ohjaaja

Lehtori Tuija Suikkanen-Malin

Toimeksiantaja

Kotkan kaupunki

Toukokuu 2011

Avainsanat

lastenneuvola, lastensuojelu, moniammatillisuus, peruspalvelut, päivähoito

Tutkimuksessa selvitettiin, miten uudistetun lastensuojelulain (13.4.2007/417) mukainen erityinen tuki toteutuu Kotkan päivähoidossa ja lastenneuvolassa tuntevan huolen vyöhykkeellä. Lastensuojelulain erityinen tuki on osa ennaltaehkäisevää lastensuojelua, jonka kehittämistyötä tehdään valtakunnallisesti. Lastensuojelulain erityisen tuen määritelmän ollessa uusi on sen toteutumista peruspalveluissa tutkittu vielä vähän.

Tutkimuksen lähestymistavaksi valittiin narratiivisuus ja aineistonkeruumenetelmänä käytettiin eläytymismenetelmää. Kohderyhmänä oli kuusi päivähoidon työntekijää ja neljä lastenneuvolan työntekijää eri yksiköistä. Kohderyhmää pyydettiin eläytymismenetelmässä käytetyn kehyskertomuksen avulla kirjoittamaan tarina, kuinka he toimivat tuntevan huolen vyöhykkeellä lapsen tilanteen paranemiseksi.

Aineiston analyysissä käytettiin narratiivien analyysiä ja välineenä teemoittelua. Aineistosta nousi kolme keskeistä teemaa, jotka ovat työntekijän oma toiminta, ohjaus ja yhteistyö sekä kertomusten käännekohta. Työntekijän oma toiminta näkyy niin lapsen kuin aikuiseenkin kohdistuvana toimintana pääsääntöisesti erilaisina keskusteluinna. Kertomusten perusteella työntekijät käyttävät monipuolisia erityisen tuen keinoja, mutta niiden toteutuminen näyttäytyy jokaisessa kertomuksessa hyvin eri tavoin.

Kertomukset kulkevat pienestä huolesta tuntevan huolen vyöhykkeeseen, ja tämä näkyy työntekijöiden toiminnan muutoksena asiakaslähtöisestä työskentelystä asiantuntijalähtöisemmäksi. Tämä muutos kohdistuu kertomusten käännekohtiin, jolloin työntekijän toiminnassa näkyy selkeästi muiden ammattilaisten mukaan ottaminen oman työnsä tueksi. Muiden ammattilaisten mukaan tulo näyttäytyi ohjauksena ja moniammatillisena yhteistyönä, joista ohjauksen osuus oli näkyvämpi. Yhteistyötä tehdään eri tahojen kanssa, mutta siinä ei ole nähtävissä selkeitä ja yhtenäisiä linjauksia.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

SUNBERG, TUULA

TASKINEN HEIDI

Master's Thesis

Supervisor

Commissioned by

May 2011

Keywords

The Practises of Special Allowance in the Child Welfare

Act – The Narratives of Day Care and Child Health Clinics
in the Sector of Substantial Concern

52 pages + 8 pages of appendices

Tuija Suikkanen-Malin, Senior Lecturer

City of Kotka

child health clinics, child welfare, multi-professional,
basic services, day care

The study examined how the special allowance, which is incorporated in the renewed (13.4.2007) Child Welfare Act, is realized in the day care and health clinics of Kotka in the sector of substantial concern. The special allowance of the Child Welfare Act is a part of precautionary child welfare, which is being developed nationally. Because of the novelty of the definition of special allowance in the Child Welfare Act, it's actualization in the Basic Public Services has not been researched much.

The approach for the study was narrativity and the data was collected by using the role-playing method. The target group consisted of six day care workers and four child health clinic workers from different departments. The target group was asked to write a story, with the help of the frame narrative used in the role-playing method, on how they acted in the sector of substantial concern to improve a child's situation.

The data was analyzed by using the analysis of narratives and theming as a tool. Three central themes that stood out in the data are the worker's activity, guidance and teamwork and the turning point of the narrative. The worker's activity can be seen in actions directed at both the child and the adult, mainly in the form of different kinds of conversations. Based on the narratives the workers use diverse means of special allowance but their actualization shows in very different ways in every narrative.

The narratives move from the sector of small concern to substantial concern, which shows in the change of the workers actions from customer oriented approach to a more expert oriented. This change is focused at the narrative's turning points when the inclusion of other professionals shows clearly in the workers actions. The inclusion of other professionals appears as guidance and multi-professional collaboration, out of which the former is more prominent. There is collaboration between different sides, but no clear or coherent practices can be seen.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	LASTENSUOJELULAIN ERITYISEN TUEN KOHDENTUMINEN	7
3	TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	12
	3.1 Ehkäisevä lastensuojelu yhteistyön rakenteissa	12
	3.2 Asiantuntijana huolen vyöhykkeillä	14
	3.3 Aiemmat tutkimukset	17
4	TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	19
	4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	19
	4.2 Tutkimusote ja tutkimuksen filosofia	20
	4.3 Aineistonkeruu	21
	4.3.1 Narratiivisuus	21
	4.3.2 Eläytymismenetelmä	23
	4.3.3 Kehyskertomus	24
	4.3.4 Kohderyhmä	25
	4.4 Aineiston analyysitavat	26
5	ERITYISEN TUEN KÄYTÄNNÖT KERTOMUKSISSA	28
	5.1 Työntekijän oma toiminta	29
	5.1.1 Lapseen kohdistuva toiminta	29
	5.1.2 Aikuiseen kohdistuva toiminta	30
	5.1.3 Toiminnan näkyminen huolen eri asteissa	32
	5.2 Ohjaus ja yhteistyö	34
	5.2.1 Ohjaus	34
	5.2.2 Yhteistyö	35
	5.2.3 Lastensuojelu	36
	5.2.4 Moniammatillisen työn kirjavat käytännöt	37
	5.3 Käännekohta työn uudelleen jäsentäjänä	38

5.4 Kertomusten kulku omasta toiminnasta moniammatillisuuteen	40
6 LOPUKSI	45
LÄHTEET	48
LIITTEET	
Liite 1. Tutkimuslupa	
Liite 2. Kehyskertomus	
Liite 3. Saatekirje päivähoitoon	
Liite 4. Saatekirje lastenneuvolaan	

1 JOHDANTO

Viime aikoina on käyty yhteiskunnallista keskustelua siitä, että valtaosa lapsista ja nuorista voi hyvin. Toisaalta pahoinvoivien lasten ja nuorten joukko on kasvava, ja tämän vuoksi valtakunnallisissa keskusteluissa on nostettu esille ennaltaehkäisevän työn ja palvelujen riittävyyden merkitys. Tänä päivänä on nähtävissä, että nykyisillä resursseilla ja toimintatavoilla ei pystytä enää riittävästi vastaamaan erityistä tukea tarvitsevien lasten tarpeisiin. Uudistetulla lastensuojelulaille pyritään osaltaan vastaamaan näihin yhteiskunnallisiin haasteisiin.

Uudistettu lastensuojelulaki (13.4.2007/417) astui voimaan vuoden 2008 alussa. Lastensuojelulaissa on selkiytetty ennaltaehkäisevän lastensuojelun velvoitetta ja siihen sisältyvän erityisen tuen käsitettä. Lastensuojelulain mukaisella erityisellä tuella tarkoitetaan tukea, jota annetaan kunnan peruspalveluissa, kuten päivähoitossa ja lastenneuvolassa.

Ennaltaehkäisevän lastensuojelun kentällä tehdään paljon kehittämistyötä muun muassa erilaisten hankkeiden avulla. Varhaisen tuen ja puuttumisen käsitteet ovat tulleet kehittämistyön myötä työntekijöille tutuiksi, mutta uudistetussa lastensuojelulaissa määritelty erityinen tuki on tällä hetkellä vielä vieraampi käsite. Näemme erityisen tuen sijoittuvan varhaisen tuen ja lastensuojelun välimaastoon. Kiinnostus juuri tästä varhaisen tuen ja lastensuojelun rajapinnassa olevasta tuen tarpeesta on lähtenyt omista työkentistämme sosiaalialan työssä. Näemme tämän rajapinnan tuntuvan huolen alueella, joka koetaan usein vaikeana ja moniulotteisena. Tuolloin liikutaan alueella, jossa työntekijä miettii, pystyvätkö peruspalvelut tarjoamaan riittävää tukea lapselle ja hänen perheelleen vai onko kyseessä jo lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarve.

Tutkimuksen myötä halusimme kartoittaa, kuinka Kotkan päivähoitossa ja lastenneuvolassa toteutetaan lastensuojelulain mukaista erityistä tukea sekä mitä menetelmiä ja välineitä siihen on käytettävissä. Myös moniammatillisen yhteistyön osuus ja sen toteutumismahdollisuudet olivat tutkimuksessamme kiinnostuksen kohteina. Tutkimuksen taustana olemme käsitelleet lastensuojelulain muutoksia ja siihen liittyvää erityistä tukea sekä huolen vyöhykkeistöä painottaen tuntuvan huolen vyöhykettä. Taustalla ovat myös moniammatillinen yhteistyö ja siihen liittyvät johtamis- ja rakennevaateet sekä asiakaslähtöinen ja asiantuntijalähtöinen toiminta.

Lastensuojeluviranomaiset eivät voi toteuttaa lastensuojelutyötä yksin, joten panostus peruspalveluissa tehtävään ennaltaehkäisevään lastensuojelutyöhön on tärkeää. Oleellista on, että peruspalveluiden työntekijät ovat tietoisia ennaltaehkäisevän lastensuojelun velvoitteesta ja heillä on käytössään riittävästi menetelmiä ja resursseja sen toteuttamiseksi. Peruspalveluiden työntekijällä tulee olla riittävä asiantuntijuus, jotta he pystyvät arvioimaan, milloin huoli edellyttää asioihin puuttumista sekä muiden toimijoiden mukaan ottamista.

Tutkimuksessa perehdyimme narratiivisuuteen ja narratiivien analysointiin meille uutena tutkimusmenetelmänä. Lastensuojelulain erityisen tuen tarkastelu kertomusten kautta oli haastavaa, mutta samalla se teki tutkimuksen tekemisestä mielenkiintoista. Työntekijöiden kertomukset omasta työstään toivat tutkimukseen aineiston, jossa näkyi päivähoidon ja lastenneuvolan työ sellaisena kuin työntekijät sitä arjessa toteuttavat.

2 LASTENSUOJELULAIN ERITYISEN TUEN KOHDENTUMINEN

Lapsuutta, nuoruutta ja vanhemmuutta koskevaa julkista keskustelua on 2000-luvulla luonnehtinut jatkuva voimakas huoli lapsista ja nuorista. Pelon ja huolen kasvu kertoo muun muassa laajentuvasta lapsia ja nuoria sekä lapsiperheitä koskevan todellisuuden havaitsemisesta. Tätä kautta huomio on kiinnittynyt hyvinvoinnin ja sivistyksen sijaan pahoinvoinnin ehkäisemiseen, vähentämiseen ja riskienhallintaan. (Harrikari 2008, 21, 59.)

Vanhempien ja toisaalta yhteiskunnan vastuuta lapsista on välillä vaikea hahmottaa ja tätä voidaan pitää yhtenä rakenteellisen välinpitämättömyyden piirteenä. Lasten hyvinvoinnista ja sen puuttumisesta on käyty 2000-luvun alussa paljon keskusteluja. (Mönkkönen 2007, 69.) Laman esiin nostaman, pysyväksi jääneen epävarmuuden ja palvelujen heikentymisen sekä lapsiperheiden polarisoitumisen vuoksi myös tutkimuskentällä on alettu kiinnittää huomiota lasten hyvinvoinnin muutoksiin (Harrikari 2008, 21).

Lastensuojelu on laaja velvoite, joka koskee kaikkea yhteiskunnan toimintaa. Lastensuojelutyö laajana käsitteenä tarkoittaa lapsipoliittista vaikuttamista, joka pitää sisällään lasten kasvuolojen kehittämisen, moniammatillisen ja monialaisen yhteistyön sekä kumppanuuden lapsen ja perheen tukemiseksi ja lapsen edun turvaamisen vaikeis-

sakin tilanteissa. Rakenteellisiin tekijöihin vaikuttamalla tulisi ennaltaehkäistä ongelmien syntyä ja tukea perheitä ajoissa, jotta ei syntyisi tarvetta lapsi- ja perhekohtaiselle lastensuojelulle. Kunnallisella tasolla lastensuojelullinen perspektiivi tulee huomioida kaikessa toiminnassa ja eri palvelualoilla, ja tämän tulee näkyä kunnan toiminta- ja taloussuunnitelmissa. (Pölkki 2004, 271, 288 - 289.)

Lastensuojelun palveluketjua ja osa-alueita on kehitetty erilaisilla lastensuojelun kehittämisen- ja koulutushankkeilla. Yhtenä ehkäisevän lastensuojelun hankkeista mainittakoon sosiaali- ja terveysministeriön koordinoima hanke Varhainen puuttuminen - projekti vuosina 2001 - 2004. Stakes vastasi hankkeesta kunnallisella puolella ja Lastensuojelun Keskusliitto järjestöjen osalta. Tarkoituksena hankkeessa oli kehittää palvelujärjestelmän kykyä puuttua varhaisessa vaiheessa lasten ja perheiden ongelmiin ja tukea niistä selviytymistä. Hankkeessa kehitettiin varhaisen puuttumisen työvälineitä, kuten huolen vyöhykkeistö, ja tavoitteena oli juurruttaa hankkeen tuotokset perustööhön. (Pölkki 2004, 306 - 307.)

Lastensuojelulain kokonaisuudistustyöryhmän muistion (2006, 31 - 32) mukaan lastensuojeluviranomaiset eivät voi toteuttaa lasten hyvinvointia turvaavaa tehtäväänsä yksinään erillään muusta kunnan palvelujärjestelmästä. Tämän vuoksi työryhmä katsoi ehdotuksessaan lastensuojelulain kokonaisuudistuksessa, että yleiset, muita hallinnonaloja koskevat velvoitteet lastensuojelulaissa ovat edelleen tarpeen. Ehdotuksessa katsottiin, että lastensuojelulaissa tulisi säätää aiempaa tarkemmin lastensuojelussa tarjottavien palvelujen ja tukitoimien sisällöstä ja työskentelyssä noudatettavista menettelytavoista.

Uudistettuun lastensuojelulakiin ehdotettiin mainittavaksi lastensuojelun toimintamuotona myös ennaltaehkäisevä lastensuojelu, jolla tarkoitetaan kunnan peruspalveluiden piirissä tapahtuvaa lasta ja perhettä erityisesti tukevaa työtä. Lapsella ja hänen perheellään ei tällöin välttämättä ole lastensuojelun asiakkuutta. Työryhmä katsoi, että peruspalveluilla on merkittävä rooli lapsen erityisen tuen tarpeen havaitsemisessa ja myös siihen vastaamisessa yhteistyössä lastensuojelun kanssa. Esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvolatoiminta ja päivähoitopalvelut ehkäisevät osaltaan lastensuojelun tarvetta ja siellä voidaan myös havaita tuen tarve varhain. (Lastensuojelulain kokonaisuudistustyöryhmän muistio 2006, 33 - 34.)

Lastensuojelulain (13.4.2007) 3. §:n mukaan kunnan tulee järjestää ehkäisevää lastensuojelua lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoitossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Lastensuojelulaissa tehtäväksi määritellään yhteiskunnan hoitaminen huolehtimalla yleisistä oloista sekä ongelmien ehkäiseminen ja korjaaminen hoitamalla lapsia ja perheitä. Ydinajatuksena lastensuojelussa on lapsen kehityksen ja terveyden turvaaminen ja sitä vaarantavien tekijöiden poistaminen. (Bardy 2009, 39, 41.) Myös lastensuojelun järjestämisestä ja kehittämisestä säädetään lastensuojelulaissa. Palvelujärjestelmän kehittäminen tarkoittaa erityisesti palvelujen sisältöä eikä ainoastaan palvelurakennetta. Palvelujen sisältöä tulisi kehittää vastaamaan lasten tarpeisiin ja kunnan tulee järjestää tarvittaessa toimintaa erityisen tuen tarpeessa oleville lapsille. (Heino 2009, 71.)

Työntekijät muilta hallinnonaloilta eivät välttämättä tunne lastensuojelulain kyseisiä säännöksiä ehkäisevän lastensuojelun veloitteesta eivätkä näin ollen miellä tekemäänsä työtä ennaltaehkäiseväksi lastensuojelutyöksi. Lasten ja lapsiperheiden palvelujen piirissä sen sijaan on laajalti omaksuttu erilaiset varhaisen puuttumisen muodot. (Lastensuojelulain kokonaisuudistustyöryhmän muistio 2006, 34.) Tämä on todettavissa myös Lastensuojelun Keskusliiton ja Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentian vuonna 2010 uudistuneen lastensuojelulain vaikutuksista tehdyssä selvityksessä. Sen mukaan peruspalveluissa ehkäisevää lastensuojelua toteuttavien työntekijöiden käsitys ehkäisevän lastensuojelun sisällöstä ja lain sille antamista määrittelyistä on osittain melko vähäistä. (Paavola, Honkavaara, Muuronen, Mäkinen, Tolonen & Varsa 2010, 22.)

Kotkan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman (2009 - 2012, 14) mukaan lastensuojelutarpeen syntymisen syynä eivät voi olla puutteelliset peruspalvelut ja valtaosa lapsista ja heidän perheistään saakin peruspalveluista riittävän tuen. Huolen puheeksi otolla ongelmiin on mahdollisuus puuttua jo varhaisessa vaiheessa ja toimintaa muuntelemalla on mahdollisuus järjestää tarvittavaa apua. Mikäli työntekijän oma toiminta ei ole riittävää ja huoli kasvaa, työntekijä pyytää ja saa apua muilta toimijoilta. Moniammatillisen yhteistyön tarve ilmenee yleensä tilanteissa, joissa huoli lapsen

tilanteesta on suuri ja jolloin tarvitaan erityisasiantuntemusta tai korjaavia toimenpiteitä.

Olemme määritelleet erityisen tuen tutkimuksessamme lastensuojelulain ja teoreettisen tiedon pohjalta. Tutkimuksessa erityisellä tuella tarkoitetaan varhaisen tuen ja lastensuojelun väliin sijoittuvaa tuen tarvetta, jolloin lapsesta on herännyt tuntuva huoli. Lastensuojelulain muutoksen myötä on selkiytetty peruspalveluiden roolia lastensuojelussa ja tutkimustamme voi kutsua tulevaisuuteen suuntautuvaksi, koska lain tuomat muutokset ovat vielä kehittymässä.

Päivähoidon ja lastenneuvolan työkentällä erityisen tuen määritelmä tarkoittaa yleensä jotakin muuta kuin lastensuojelulain mukaista erityistä tukea. Erityisen tuen määritelmä lastensuojelulaissa on melko tuore, koska se on tullut voimaan lastensuojelulain kokonaisuudistuksen myötä. Tämän vuoksi kirjallisuutta ja tutkimustietoa erityisen tuen osalta ei vielä ole huomattavasti. Lähikäsite varhainen tuki taas on enemmän kirjallisuudessa ja tutkimuksissa esiintyvä käsite.

Tutkimuksessa olemme sijoittaneet lastensuojelulain mukaisen erityisen tuen huolen vyöhykkeistöllä tuntevan huolen alueelle ja tämä on ollut lähtökohtana myös aineistonkeruussa. Työntekijän huolen ollessa tuntuva hän toimii sekä itsenäisesti että yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Työntekijä myös ohjaa lasta ja perhettä tarvittavien palvelujen pariin, jotta he saavat tarpeenmukaisen avun ja tuen tilanteeseensa. Olemme tutkimuksessa ja aineistonkeruussa määritelleet kaiken edellä mainitun työntekijän toiminnan erityiseksi tueksi silloin, kun lapsesta on herännyt tuntuva huoli.

Tuntevan huolen käsitteen selkiyttämiseksi ja paikantamiseksi, käsittelemme seuraavassa lyhyesti huolen vyöhykkeistöä. Huolen vyöhykkeistö on jaettu neljään osaan: *ei huolta, pieni huoli, tuntuva huoli ja suuri huoli*. Ei huolta -alueella työntekijä kokee lapsen asioiden olevan kunnossa ja omien toimintamahdollisuuksiensa riittävän. Pienen huolen alueella työntekijällä voi olla jo huolta, mutta hän kokee, että pystyy toimimaan muuttamalla omaa toimintaansa. Tuntevan huolen vyöhykettä leimaa epätie-toisuus ja huoli kasvaa. Työntekijä kokee, että omat toimintamahdollisuudet ovat hupenemassa ja tunne kontrollin ja lisätuen tarpeesta lisääntyy. Tämän vyöhykkeen tilanteet edellyttävät yhteistyön aloittamista tilanteen selkiyttämiseksi. Suuren huolen alueella on kyse jo kriisitilanteesta, jossa lapsi on jo vaarassa ja tarvitsee välitöntä apua. (Hartikainen-Isokoski & Eriksson 2005, 26.)

Tutkimuksemme kohderyhminä ovat päivähoito ja lastenneuvola, joten näemme oleellisenä avata näiden kohderyhmien osalta keskeisiä periaatteita ja tämän päivän kuvausta päivähoiton ja lastenneuvolan työkentiltä. Lastensuojelun Keskusliiton ja Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentian vuonna 2010 tehdyn selvityksen mukaan neuvoloissa koetaan työn painopisteen siirtyneen enemmän ehkäisevään työhön ja lapsen näkökulman parempaan esille tuloon. Selvityksen mukaan myös päivähoitossa huolet otetaan aiemmin puheeksi ja perheiden auttaminen varhaisemmassa vaiheessa nähdään parannuksena uudistetun lastensuojelulain myötä. (Paavola ym. 2010, 16 - 17.)

Päivähoidon ja lastenneuvolan työtä ohjaavat valtakunnalliset lait, linjaukset ja suositukset. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat varhaiskasvatuksen valtakunnallinen ohjauksen väline. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteena on lisätä varhaiskasvatushenkilöstön ammatillista tietoisuutta, vanhempien osallisuutta lapsensa varhaiskasvatuksen palveluissa ja moniammatillista yhteistyötä sellaisten palveluiden kesken, joilla tuetaan lasta. Kunnilla on laajat mahdollisuudet järjestää varhaiskasvatustalvet niin, että ne palvelevat parhaiten perheitä. Kuntien tehtävänä on varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta arvioida oman kuntansa palvelujen toteutumista ja konkretisoida suunnitelmassa varhaiskasvatuksen toimintatavat ja sisällöt eri toimintamuodoissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 7, 8.)

Kasvatuskumppanuudella varhaiskasvatuksessa tarkoitetaan henkilöstön ja vanhempien tietoista sitoutumista yhdessä toimimiseen lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosesseissa. Kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena on tunnistaa mahdollisimman varhain ja herkästi lapsen mahdollinen tuen tarve jollakin kasvun, kehityksen tai oppimisen alueella sekä luoda toimintastrategia yhdessä vanhempien kanssa lapsen tukemiseksi. Erityisen tuen tarpeen arvioinnin lähtökohtana ovat kasvatushenkilöstön ja vanhempien yhteinen havaintojen tarkastelu tai jo aiemmin havaittu erityisen tuen tarve. Tuen tarve voi myös syntyä tilanteessa, jossa lapsen kasvuolot vaarantuvat tai eivät turvaa hänen kehitystään ja terveyttään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31 - 32, 35.)

Laadukas varhaiskasvatus on monimuotoista toimintaa ja se edellyttää eri tahojen yhteistyötä. Verkostotyötä tehdään laajan lasta ja koko perhettä palvelevan verkoston kanssa sekä tarvittaessa seudullisesti varhaiskasvatuslinjausten mukaisesti. Mahdolli-

simman varhainen puuttuminen riskitilanteissa on suunnitelman yksi keskeisimmistä tavoitteista. Lapsen etua palvelevat periaatteet ja yhteistyökäytännöt tulee olla sovit-
tuina yhteistyökumppaneiden kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005,
10.)

Lastenneuvolan tavoitteena on lapsen psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen terveyden sekä perheiden hyvinvoinnin paraneminen varsinkin perheissä, joissa tarvitaan erityis-
tä tukea. Lastenneuvolan ensisijaisena päämääränä on lapsen etu ja edellytyksenä sen saavuttamiselle on varhainen puuttuminen kaikkiin lapsen hyvinvointia uhkaaviin tekijöihin. Perhekeskeisen työotteen kehittäminen ja vanhemmuuden tukeminen erilai-
sin ohjaus-, opetus- ja tukitoimin ajavat myös lapsen etua. (Lindholm 2007, 113.)
Työntekijät tarvitsevat pienen lapsen kasvatuksesta hyviä perustietoja voidakseen kes-
kustella vanhempien esiintuomista kasvatusongelmista. Tärkeä osa neuvolatyötä on pyrkiä ennaltaehkäisemään ongelmia, ja sen vuoksi on kyettävä ajoissa tunnistamaan esimerkiksi perheneuvolan apua kasvatusasioissa tarvitsevat perheet. Lasten kasvatuk-
seen ja varhaisen vuorovaikutukseen puuttuminen vaatiikin taitoa ja erityistä hieno-
tunteisuutta. (Lehtimaja 2007, 235.)

Yhteistyön tekemistä kaikkien perheiden parissa työskentelevien kanssa pidetään tärkeänä, jotta erilainen osaaminen osataan kohdistaa lasten hyvinvoinnin edistämiseksi, vanhemmuuden vahvistamiseksi ja perheiden tukemiseksi parhaalla mahdollisella ta-
valla. Yhteistyön syntyminen vaatii aktiivisia toimia kontaktien luomiseksi ja toisten toimialojen tuntemisen lisäksi yhteinen koulutus auttaa verkostoitumista sekä saman-
suuntaisten toimintatapojen ja yhteisten tavoitteiden luomista. (Lindholm 2007, 29 -
30.)

3 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

3.1 Ehkäisevä lastensuojelu yhteistyön rakenteissa

Toimintamuodot ehkäisevää lastensuojelua toteutettaessa ovat kiinnittyneet perinteisiin toimintatapoihin. Lastensuojelun Keskusliiton ja Sosiaalialan Korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentian selvityksen mukaan kunnissa pystytään tällä hetkellä lähinnä tarjoamaan oman toiminnan tehostamista, joka ilmenee muun muassa lisättyinä tapaamiskertoina lapsen tai perheen kanssa sekä tiiviimpänä lapsen yksilöllisenä kohtaamisena ja huomioimisena. Jotta ehkäisevä lastensuojelu voisi kehittyä, tarvitaan

uusia monimuotoisempia toimintatapoja sekä muiden toimijoiden tarjoamien palvelujen hyödyntämisen mahdollistamista peruspalveluille. Mikäli peruspalveluiden työntekijöillä ei ole käytettävissä tarvittavia tukitoimia ja palveluja, uhkana on, että palvelujen tarjoamista määrittävät muut kuin lasten ja perheiden tarpeet. (Paavola ym. 2010, 20, 23.)

Lastensuojelun Keskusliiton ja Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentian tekemän selvityksen mukaan kunnissa tulee määritellä ehkäisevän työn johtaminen ja sen vastuuhenkilöt. Myös keskustelun tarve ehkäisevän lastensuojelun ja lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun toimijoiden välillä nousee selvityksessä esille. Keskustelua kaivataan toiminnan tavoista, uusista rakenteista sekä palvelutarpeista, ja tämän keskustelun yhtenä hyvänä välineenä nähdään lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat. Toimintatavoista ja yhteistyöstä tulee olla selkeät suunnitelmat ja ohjeet ehkäisevän lastensuojelun osalta, jotta moniammatillinen yhteistyö voi toteutua. (Paavola ym. 2010, 25 - 26.)

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnoiman Kaste-ohjelman yhtenä tavoitteena on luoda kuntiin pysyviä johtamis- ja yhteistyörakenteita. Näiden rakenteiden avulla pyritään saamaan varhaisen tuen ajatusmalli osaksi koko kunnan päätöksentekoa. Kaste-ohjelma tavoittelee myös lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelukokonaisuuden uudistamista, jotta kehitystä tukevia, ongelmia ja häiriöitä ehkäiseviä sekä korjaavia palveluja kehitetään ja saadaan yhteen yli sektorirajojen. (Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma 2008, 32 - 34.) Myös Pyhäjoen ja Koskimiehen (2009, 186) mukaan pirstaloituneet ja asiantuntijakeskeiset palvelut ja palvelukulttuuri vaativat kehittämistä ja muuttumista avoimeksi yhteistyöksi.

Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos on käynnistänyt Lapsiperhepalvelujen yhteensovittamista ja johtamista (LapsITY) selvittävän hankkeen. Hankkeen tarkoituksena on tutkia ja kehittää lasten ja perheiden palveluita valtakunnan tasolla. Yhtenä tavoitteena palveluja yhteen sovittamalla nähdään palvelut, joilla pyritään ehkäisemään huolen syntymistä sekä puuttumaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa huolen aiheisiin. Palvelujen saaminen toiminnalliseksi kokonaisuudeksi yli sektori- ja aluerajojen sekä yhteistyörakenteiden luominen nähdään haasteena kunnille. (Perälä 2011.) Halmeen ja Perälän (2011) mukaan palvelujen yhteensovittaminen nähdään myös edellyttävän yhteistyörakenteita sekä sovittuja toiminta- ja menettelytapoja. Yhtenäistetyt palvelut ja

toimiva yhteistyö edistävät palvelujen tuntemista ja kokemusta siitä, että palvelut koetaan riittävinä.

Asiakkaasta koetun huolen ollessa tuntuva, tarvitaan jäsentyneitä rakenteita ja työtapoja sekä verkostopalaverimuotoja (Eskola 1982 Pyhäjoen & Koskimiehen 2009, 12 mukaan). Kun asiakkaan ongelmat ovat monimutkaisia, palveluita saatetaan tehdä sekä päällekkäisinä että puutteellisina ja kenelläkään ei ole tilanne kokonaisuudessaan hallinnassa. Suomalainen palvelukulttuuri nähdäänkin melko asiantuntija- ja yksilökeskeisenä sektoroituneisuuden vuoksi, jolloin palvelukulttuuri usein sivuuttaa perheet ja heidän voimavaransa. (Pyhäjoki & Koskimies 2009, 195.) Arnkil (2009, 7) toteaa Tesso-lehteen kirjoittamassa artikkelissaan, että Suomessa ammatillinen erikoistuminen toimii hyvin ja tuottaa yhä syvempää asiantuntemusta. Arnkilin mukaan lähes olemattomassa roolissa on kuitenkin toimirajat ylittävä yhteistyö.

3.2 Asiantuntijana huolen vyöhykkeillä

Yhteiskunnassa lisääntyneet epävarmat ja ristiriitaiset tilanteet lasten ja nuorten kanssa työskentelyssä ovat tutkijoiden mukaan työntekijän subjektiivisen huolen tuntuva vyöhykettä. Subjektiivisella huolella tarkoitetaan työntekijän näkemystä, joka hänelle syntyy asiakassuhteessa. Tällöin työntekijän huoli kohdistuu kahteen asiaan: lapsen kehittymiseen ja selviämiseen sekä työntekijän omiin toimintamahdollisuuksiin. Tuntuvan huolen vyöhyke näyttäytyy laajana ja kartoitusten mukaan työntekijät ovat joka kymmenennen kohtaamansa lapsen kanssa tällä vyöhykkeellä. Juuri tämä vyöhyke voidaan nähdä myös ehkäisevän lastensuojelun alueena. (Eriksson & Arnkil 2005, 20 - 21; Satka 2010, 189 - 190.)

Asiakaslähtöiseen työskentelyyn liittyy asiakkaan itsemääräämisoikeus, johon kuuluvat muun muassa asiakkaan mielipide, toivomukset, etu ja yksilölliset tarpeet (Pohjola 2010, 47 - 48). Työntekijät joutuvat työssään miettimään, milloin toimivat asiakkaan ehdoilla ja milloin puuttuvat asiakkaan tilanteeseen. Muun muassa lapsen edun määrittäminen näyttäytyy subjektiivisena asiana, jolloin työntekijä miettii, missä kohtaa hänen huolensa edellyttää puuttumista. (Mönkkönen 2007, 75 - 76.)

Lasten ja nuorten kanssa työskentelevillä henkilöillä on velvoitteita kahteen eri suuntaan. Toisaalta on salassapitovelvoitteen vaade asiakkaiden yksityisasioiden osalta ja toisaalta lastensuojelun ilmoitusvelvoite, mikäli lapsesta on herännyt tuntuva huoli.

Tuntuva huolen alueella koetaan olevan runsaasti epäselvyyttä juuri siitä, onko lapsen edun mukaista olla vaiti vai kertoa huolesta eteenpäin. (Arnkil 2004, 223.)

Työntekijän omakohtainen huoli on tarkka mittari, vaikkei se annakaan yksiselitteisiä lukemia. Työntekijän kokiessa huolta lapsesta, hän kokee sen työntekijänä. Hän saattaa kokea huolta, kuinka lapselle on käymässä, jos auttamisyrietykset jatkuvat ennallaan. Hän on ehkä koettanut auttaa eri tavoin ja muutella toimintaansa, mutta huoli ei ole ottanut hälvähtymään. Tällöin nousee tarve saada muiden voimavaroja mukaan tilanteen paranemiseksi. (Eriksson & Arnkil 2005, 7.) Huolen herääminen kertoo työntekijälle siitä, että omaan huoleen on syytä puuttua. Puuttuminen lapsen elämään on aina myös lupaus siitä, että asioille tehdään yhdessä jotain, joka tukee lapsen hyvinvointia. (Mönkkönen 2007, 190.)

Teoriatietoon verrattuna perinteisesti vähemmän arvostettuna nähdään työntekijän yleinen tuntuma, joka on työntekijän tärkeä työväline. Se on työntekijän työ- ja elämäkokemuksen tuottama intuitiivinen kuva, jonka kautta hän kiinnittää huomiota tiettyihin asioihin ja antaa niille merkityksiä. Tätä voidaan kutsua äänettömäksi ammattitaidoksi tai niin sanotuksi hiljaiseksi tiedoksi. (Eriksson & Arnkil 2005, 21.) Huolen taustalla on siis työntekijän intuitiivinen kuva sekä omista ja mahdollisen verkoston voimavaroista että lapsen tilanteesta. Tämä kuva rakentuu velvoitteista, tiedosta ja tunteista. Huoli herää työntekijän havaintojen pohjalta ja näitä havaintoja työntekijä tarkastelee suhteessa aikaisemmin oppimaansa, kokemaansa ja tietoihinsa. Tämä luo kokonaisvaltaisen kuvan tilanteesta, joka voi ilmetä eriaistisena huolena. Tunteet, laatu ja sen voimakkuus määrittelevät huolen asteen. (Eriksson & Arnkil 2005, 21.)

Tuntuva huolen kartoitukset ovat tunnepohjaisia, sanamukaisesti ”mutua”. Nämä ”musta tuntuu” -tunteet eivät ole kuitenkaan olematon asia, koska objektiivinen fakta on se, että ammattilainen on huolissaan. Huoli vaikuttaa toimintaan ja toiminta seuraavaksi vahvistaa tai muuttaa orientaatiota. (Arnkil, Eriksson & Saikku 2003, 4.) Huolestuminen lapsen tilanteesta synnyttää työntekijässä erilaisia tunteita sekä tarpeen toimia. Työntekijä ottaa ensin useimmiten asian puheeksi omassa työyhteisössään ja huolen lisääntyessä mukaan tulee enemmän toimijoita ja lapsen tilanteeseen reagoidaan laajemmin. (Heino 2007, 44.)

Oleellinen osa kunnioittavaa varhaista puuttumista on huolen puheeksiottaminen asiakkaan kanssa, ja sen tärkeänä osana nähdään ennakointi. Ennakoinnit ovat työnteki-

jän tekemiä ajatuskokeita, joiden avulla hän tunnustelee tekojensa seurauksia mielessään. Ennakoinnit ovat enemmän tai vähemmän tietoisia, ja työntekijä voi löytää tietojen ennakoitien avulla tavan toimia. Ennakoinnit eivät usein osu oikeaan eikä niiden tarvitsekaan, vaan keskeistä on, että työntekijä pysähtyy pohtimaan, mikä juuri tässä tilanteessa herättää hänen huomionsa. Havaintojen kirjaaminen huolta herättävässä tilanteessa helpottaa myös puheeksiottoa. Tällöin työntekijä kertoo, miten lapsi tai aikuinen toimii, sen sijaan, että kertoisi heidän ominaisuuksistaan. Huolen konkretisointi auttaa työntekijää selkiyttämään huolen aiheitaan ja pohtimaan tukitekojaan. (Eriksson ja Arnkil 2005, 22 - 23, 27 - 28.)

Huolen puheeksioton tavoitteena on asioiden kehittyminen myönteisempään suuntaan ja yhteistyön aikaan saaminen. Tämän vuoksi on tärkeää tunnistaa asiakkaan voimavarat, jolloin niiden pohjalta on mahdollisuus antaa myönteistä palautetta. Yhteistyön tavoite tulisi olla vanhempien ja työntekijän liittouma, jossa he yhdistävät voimavaransa lapsen tukemiseksi. (Eriksson ja Arnkil 2005, 29 - 30.)

Mönkkösen (2007, 65, 68 - 69) mukaan asiakkaan kannalta ei ole ihanteellista, että työntekijä kuuntelee vain asiakkaan tarpeita ja asiantuntijan osuus jää taustalle. Työntekijän tulee olla kriittinen sen suhteen, että hän säilyttää aktiivisen osuutensa asiakassuhteen asiantuntijana. Liian lapsikeskeisen lähestymistavan ongelmaksi saattaa nousta se, että vältetään valtaa tai liiallista puuttumista eikä rohjeta puuttua lapsen tai perheen tilanteeseen. Mikäli puuttuminen koetaan asiakkaan itsemääräämisoikeutta uhkaavaksi, on työntekijän osalta nähtävissä liiallista varovaisuutta ja vastuullisen vallan puuttumista.

Asiakkaan ja työntekijän suhde on prosessimainen. Asiakas voi olla läsnä vain muodollisesti ja toisaalta taas olla aktiivisena kumppanina työntekijän kanssa tekemässä yhteisiä päätöksiä. Tällöin liikutaan asiantuntijakeskeisestä työotteesta asiakaslähtöisyyteen. Asiantuntijalähtöisyyteen liittyy valta, ja sille luontaista on palvelujärjestelmäkeskeisyys. Vaikka asiakkaan ja työntekijän suhde olisi asiakaskeskeinen, työntekijän tulee tarvittaessa ottaa asiantuntijan rooli ja ottaa vastuu tilanteen kohenemisestä. Tällainen tilanne on esimerkiksi lastensuojeluilmoituksen tekeminen. (Mönkkönen 2007, 82 - 84.)

Asiantuntijakeskeinen toiminta on joissakin asiakastilanteissa välttämättömyys, koska asiakas tarvitsee ulkopuolisen ihmisen apua tilanteeseensa. Tällöin olisi jopa eettisesti

arveluttavaa toimia ilman asiantuntijuutta ja siihen liittyvää asiantuntijätietoa. Oma asiantuntijuutta käytettäessä tulee kuitenkin muistaa huomioida asiakkaan oman elämän asiantuntijuus, jolloin asiakkaan ja työntekijän työskentely perustuu vuorovaikutukselle ja yhteiselle ymmärrykselle. Asiakkaan kanssa käydyssä vuorovaikutuksessa on hyvä muistaa kohtaamiseen liittyvä herkkyys, joka ei rajoita työntekijän asiantuntijuutta tai sen hyödyntämistä. (Mönkkönen 2007, 52 - 54.)

Asiantuntijuudella on oma roolinsa myös moniammatillisessa yhteistyössä, jolloin voidaan puhua asiantuntijoiden vuoropuhelusta. Asiantuntijoiden tehtävänä on hyvin-kin erilaisista näkökulmista rakentaa yhteinen kokonaisnäkemys ja tavoite yhteistyötilanteissa. (Kontio 2010, 10 - 11.) Yhteistyötä toteutettaessa oleellista on avoimuus uusille näkökulmille, tiedolle ja erilaisille ratkaisuvaihtoehdoille. Pelkästään oma osaaminen ja tieto eivät riitä, vaan tulee osata ottaa vastaan muiden näkökulmat asiasta. (Isoherranen 2005, 58.)

3.3 Aiemmat tutkimukset

Kuten aiemmin mainitsimme, uudistunut lastensuojelulaki ja siinä määritelty erityinen tuki ovat melko tuoreita. Tämän vuoksi aiheesta ei ole paljoakaan tutkimustietoa. Varhaisen tuen osalta tutkimustietoa on enemmän ja siihen liittyviä aiempia tutkimuksia löytyy muun muassa sosionomi (AMK) -opinnäytetöistä. Olemme perehtyneet kattavasti aiempiin tutkimuksiin ja olemme havainneet useissa tutkimuksissa käsiteltyinä aiheena huolen, moniammatillisen yhteistyön tai varhaisen tuen näkökulman. Suoranaista tutkimusta lastensuojelulain erityisestä tuesta peruspalveluissa ei ole saatavilla. Seuraavaksi käsittelemme lyhyesti muutamia tutkimuksia, joissa on käsitelty osittain samoja teemoja kuin tutkimuksessamme.

Eeva-Leena Onnismaa on tehnyt vuonna 1999 osana Stakesin Huostaanotto-projektia selvityksen päiväkotien lastensuojeluasioihin liittyvistä kokemuksista sekä toiveista, jotka ovat nousseet yhteistyössä lastensuojelun kautta. Tässä *Päiväkoti lastensuojelun tukitoimena – toiveiden tynnyri vai huolten hautomo?* -selvityksessä Onnismaa on tutkinut lapsen kohdistuvaa huolta ja huolen aiheita, päiväkotien keinoja auttaa lasta päivähoitossa sekä päiväkotien kokemuksia yhteistyöstä lastensuojelun kanssa. Päiväkodissa ilmenneiksi huolen aiheiksi mainittiin muun muassa lapsen ulkoisen olemuksen laiminlyönti, lapsen kehityksessä ilmenevät häiriöt ja perheen elämäntyyli tai kasvatusasenteet. Kokemukset puheeksiotoista nähtiin olevan riippuvaisia huolen ai-

heesta ja sen vakavuudesta. Lapsen auttamiseksi päivähoitossa koettiin päivähoiton perustehtävän mahdollisimman tasokas toteuttaminen ja auttamismahdollisuudet nähtiin hyviksi. Päiväkodin ja lastensuojelun yhteistyön osalta kokemukset olivat vaihtelevia ja kehittämistä kaivattiin muun muassa työnjaon selkiyttämässä sekä tiedonkulun parantamisessa.

Anna Koski on vuonna 2003 valmistuneessa pro gradu -tutkielmassaan *Lapsiperheiden pahoinvointi lastenneuvolan terveydenhoitajan näkökulmasta* tarkastellut lapsiperheiden kokemaa pahoinvointia ja kuinka terveydenhoitajat sen suhteen toimivat. Koski on todennut tutkimuksessaan lapsiperheiden pahoinvoinnin olevan moniulotteinen ilmiö, joka ilmeni vanhemmuuden vaikeana toteutumisenä, perheen kokonaisvaltaisena turvattomuutena ja arkielämän hallinnan ongelmina. Terveydenhoitajilla oli tutkimuksen perusteella monipuolisia keinoja pahoinvoinnin havaitsemiseksi ja perheiden auttaminen perustui perheiden tarpeisiin. Tutkimuksen perusteella moniulotteisista ongelmista kärsivien perheiden tehokkaaksi auttamiseksi tarvitaan kuitenkin moniammatillista yhteistyötä ja lastenneuvolatoiminnan resurssien parantamista.

Johanna Lammi-Taskula ja Hannele Varsa ovat tehneet vuonna 2001 tutkimuksen *Vanhemmuuden aika. Vanhemmuuden tukemisen käytännöt ja haasteet osana neuvoloiden ja päiväkotien työtä* Stakesin vuonna 2000 käynnistämässä Vanhemmuuden aika -hankkeessa. Tutkimuksessa kerättiin vanhemmuuden tukemiseen liittyvää tietoa kunnallisista äitiys- ja lastenneuvoloista sekä päiväkodeista. Tutkimuksessa näkyivät muun muassa neuvoloiden ja päiväkotien erilaiset tehtävät arvioissa vanhemmuuden tukemisen keskeisyydestä. Neuvolassa lähes yhdeksän kymmenestä piti keskeisenä tehtävänä vanhemmuuden tukemista, kun taas päiväkodeissa näin arvioi joka viides – päivähoitossahan työn keskiössä ovat lapset. Tavoitteita vanhemmuuden tukemiseen oli määritelty vain noin joka toisessa kyselyyn vastanneessa neuvolassa ja päiväkodissa. Ylivoimaisesti yleisimmin mainittu vanhemmuuden tukemisen tavoite päiväkodeissa oli avoin ja luottamukseen perustuva yhteistyö vanhempien kanssa, kun taas neuvolassa yleisimmin mainittuna olivat muun muassa varhaisen vuorovaikutuksen edistäminen ja vanhemmuuteen kasvaminen.

Ennaltaehkäisevän lastensuojelun toteutumista ovat tutkineet Maria Strandberg ja Tytti Utriainen vuonna 2008 sosionomi (AMK) -opinnäytetyössään *Lastentarhanopettajien kokemuksia ennaltaehkäisevästä lastensuojelutyöstä helsinkiläisissä päiväkodeis-*

sa. Tutkimuksessa selvitettiin, miten ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön osa-alueet näkyivät lastentarhanopettajien työssä. Tulosten mukaan lastentarhanopettajien käytännön työssä näkyi ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö ja tärkeimpänä lapsen hyvinvoinnin edistämässä nähtiin lapsiin tutustuminen ja aito läsnäolo. Kun lapsen kohdalla havaittiin ongelmia, tilanteisiin puututtiin keskustelemalla vanhempien kanssa ja lastensuojeluilmoitus nähtiin äärimmäisenä puuttumiskeinona. Perheiden tukeminen nähtiin pääosin vanhemmuuden tukemisena kuuntelemalla ja keskustelemalla sekä perheen ohjaamisena muihin palveluihin. Ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön toteuttamista nähtiin voitavan tehostaa lisäämällä moniammatillista yhteistyötä. Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö päiväkodissa nähtiin pääosin lasten hyvinvoinnin edistämisenä ja sen turvaamisena.

Moniammatillista yhteistyötä on tutkittu muun muassa LAPSOS-hankkeen (2005-2008) yhteydessä laaditussa AMK-opinnäytetyössä. Jaana Ramsten kartoitti vuonna 2008 valmistuneessa opinnäytetyössään eri ammattikuntien välistä moniammatillista yhteistyötä sekä ajatuksia yhteistyön kehittämisestä työssään *Porin alueen lapsiperheiden kanssa työskentelevien ammattihenkilöiden yhteistyö*. Eri ammattikuntien välistä yhteistyötä pidettiin tärkeänä. Vastaajien mukaan sen avulla saatiin asiakkaan tilanteeseen monipuolinen näkemys ja lopputuloksena oli lapsen näkeminen kokonaisuutena, jolloin palvelun tarve tulee laajemmin kartoitetuksi. Vastaajien mielestä autettavien perheiden lukumäärä oli lisääntynyt ja asiakkaiden ongelmat olivat niin monitahoisia, ettei yksi työntekijä voi hallita niitä kaikkia. Yhteistyötä koettiin muun muassa edistävän halukkuus yhteistyöhön, suunnitelmalliset, säännölliset ja pysyvät työmuodot sekä hyvä tiedonkulku yhteistyötahojen välillä.

4 TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, kuinka päivähoidossa ja lastenneuvolassa toteutetaan lastensuojelulain mukaista erityistä tukea tuntuvan huolen vyöhykkeellä ja toteutetaanko sitä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Kiinnostus tutkimukseen lähti omista työkentistämme lastenvalvojana ja lapsiperhetyöntekijänä, joissa asiakkaiden kohdalla ilmenee tuntuvaa huolta, ja asiakkuus liikkuu peruspalvelun tai erityispalvelun ja lastensuojelun rajapinnassa. Tutkimuksen näkökulma pohjautuu näin ollen sosiaalialan työkentältä. Tutkimuksen avulla on tarkoituksena saada tietoa pe-

ruspalveluiden tavasta tehdä työtä, jotta lapsen tilanteeseen saataisiin apua lapsen ikäkehityksen varhaisessa vaiheessa.

Pääkysymys tutkimuksessa on:

- Mitä erityistä tukea työntekijät kertomuksissaan toteuttavat tuntuvan huolen vyöhykkeellä?

Alakysymyksinä ovat:

- Mitä käännekohtia työntekijöiden kertomuksiin sisältyy?
- Mitä moniammatillista ohjausta työntekijät kertomuksissaan toteuttavat?

Tutkimuksemme kohdentuu Kotkan kaupungin päivähoitoon ja lastenneuvolaan. Olemme hankkineet tutkimusluvan (liite 1) Kotkan kaupungin hyvinvointipalvelujen palvelujohtajalta.

4.2 Tutkimusote ja tutkimuksen filosofia

Tutkimuksemme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus ja sen tieteenfilosofisena taustana on ymmärrykseen pyrkivä hermeneutiikka. Kvalitatiivisessa tutkimusotteessa kiinnostuksen kohteena ovat tapahtumien yksityiskohtaiset rakenteet, yksittäisten toimijoiden merkitysrakenteet, luonnolliset tilanteet sekä tapauksiin liittyvät syyseuraussuhteet (Metsämuuronen 2008, 14). Laadullisen tutkimuksen tavoitteena eivät ole tilastolliset yleistettävyydet, vaan tutkimuksessa on pyrkimyksenä kuvata jotain ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtää tiettyä toimintaa ja antaa teoreettinen tulkinta jollekin ilmiölle (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Laadullinen tutkimus pyrkii ensinnäkin kuvaamaan todellista elämää ja toiseksi tutkimuskohdettansa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161).

Laadullisessa tutkimuksessa on tyypillistä, että tutkimusta koskevat ratkaisut muotoutuvat tutkimuksen edistyessä. Yhtenä selityksenä tälle on se, että tutkijan tavoitteena on saavuttaa ymmärrystä ihmisen toiminnasta tietyssä ympäristössä tai löytää tutkittavien näkemyksiä ilmiöstä, jota tutkitaan. Aineistonkeruun avulla tutkittava kohde selkiytyy, jonka myötä myös muun muassa tutkimustehtävä, teoreettinen viitekehys ja

aineiston analyysi alkavat muotoutua. (Kiviniemi 2007, 70.) Laadullisessa tutkimuksessa aineisto on yleensä melko pieni ja tärkeintä on aineiston perusteellinen analysointi (Eskola & Suoranta 1998, 18).

Hermeneutiikka tarkoittaa teoriaa ymmärtämisestä ja tulkinnasta, ja hermeneuttinen tutkimus kohdistuu ihmisten välisen kommunikaation maailmaan. Ihminen ilmaisee asioita, ja näillä asioilla on erilaisia merkityksiä, joita voidaan lähestyä ymmärtämällä ja tulkitsemalla. Nämä ilmaisut ja niiden ymmärtäminen ovat perusilmiö yhteisölliselle elämälle. Arkista luontaista ymmärrystä kutsutaan esiymmärrykseksi, joka tutkimuksen yhteydessä tarkoittaa tutkijan kohdalla luontaista tapaa ymmärtää tutkimuskohde jonkinlaisena jo ennen tutkimusta. Tutkimuksen näkökulmasta tämä tarkoittaa kaksitasoista rakennetta, jossa perustaso muodostuu esiymmärryksestä, ja toisella tasolla on itse tutkimus, joka kohdistuu ensimmäiseen tasoon. (Laine 2007, 31 - 32.)

Hermeneutiikan avainkäsitteiksi voidaankin laskea ilmiöiden merkitysten oivaltamisen, esiymmärryksen ja hermeneuttisen kehän. Hermeneuttinen kehä tarkoittaa ymmärtämistä kehämäisenä liikkeenä, jossa perustana on se, miten kohde ymmärretään ennestään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 35.) Tutkimusaineiston osalta hermeneuttinen kehä on vuoropuhelua tutkimusaineiston kanssa, jossa pyrkimyksenä on saavuttaa syvempää ymmärrystä. Tutkija käy vuoropuhelua aineiston ja oman tulkintansa välillä tutustumalla aineistoon yhä uudelleen tavoitteenaan avoin asenne ja uskottavin tulkinta siitä, mitä tutkittava on tarkoittanut. (Laine 2007, 36 - 37.)

4.3 Aineistonkeruu

4.3.1 Narratiivisuus

Narratiivisuus on tutkimuksen lähestymistapa, jossa huomio kohdistuu kertomuksiin tiedon välittäjänä ja rakentajana. Käsitteenä narratiivisuus tulee latinan kielestä, jossa substantiivi *narratio* tarkoittaa kertomusta ja verbi *narrare* kertomista. Narratiivisuudella on perinteensä kirjallisuustieteessä, kielitieteessä ja filosofiassa, ja tarinan ja kertomuksen käsitteille voidaankin antaa eri merkityksiä. (Heikkinen 2007, 142.) Tässä tutkimuksessa käytämme käsitteitä *tarina* ja *kertomus* synonyymeina toisilleen.

Narratiivisuus ja tarinoiden kertominen ovat yksi ihmisen tapa kertoa todellisuudesta ja elämisestä (Eskola & Suoranta 1998, 22 - 23). Tarinat tuovat esiin runsaan, yksi-

tyiskohtaisen ja useimmiten persoonallisen näkökulman. Widdershoven (1993) väittää, että hermeneuttisesta näkökulmasta ihmiselämä koostuu sarjasta kertomusten tulkintoja. (Hyvärinen 2008, 447.)

Jokaisella ihmisellä on kerrottavanaan erilaisia tarinoita, jotka perustuvat ihmisen kokemuksiin. Nämä kokemukset ja ihmisen persoonallisuus nivoutuvat työntekijän ammatilliseen tarinaan, johon vaikuttavat ammattikunnan ylläpitämät tarinat sekä työn perusolettamukset ja myytit. Ihmissuhdetyöntekijä tuo oman elämänsä tarinan työhön ja ammatilliseen tarinaan, ja näiden kahden tarinan yhdistymisestä muodostuu ammatti-identiteetti. (Mäkisalo-Ropponen 2007, 45, 74.)

Hännisen (1999, 71) mukaan tarinallisissa tutkimuksissa elämänmuutokset aikaansaavat muutosprosessin ja tarinallinen jäsenyys muotoutuu uudelleen. Tarkastelemme tutkimuksessa kertomuksiin sisältyviä käännekohtia, joita voi kuvata työnarratiivien käännekohtina. Työnarratiivien käännekohtissa kysymys ei ole elämänmuutoksesta, vaan jostakin seikasta, joka muuttaa työntekijän toimintatavan.

Narratiivisuuden käsite on monimuotoinen, koska sillä voidaan viitata itse tiedonprosessiin, tutkimusaineiston luonteeseen, aineiston analyysitapoihin sekä tarinoiden käytännölliseen merkitykseen. Tarinat tutkimusaineistona ovat esimerkiksi kirjallisia vastauksia, joissa vastaajille on annettu mahdollisuus kertoa käsityksensä asiasta omin sanoin. Tämän vuoksi narratiivinen tutkimus ei pyri yleistettävään, vaan paikalliseen ja henkilökohtaiseen tietoon. (Heikkinen 2007, 144, 147, 156.) Narratiivisuutta voidaan käyttää tutkimuksessa keräämällä, kirjoittamalla ja lukemalla tarinoita (Eskola & Suoranta 1998, 22 - 23).

Narratiivinen tutkimus perustuu ihmisten tuottamiin kokemuksiin, joita tutkija pyrkii ymmärtämään. Tämän vuoksi niin narratiivisessa kuin hermeneuttisessakaan lähestymistavassa ei ole tarkoin jäsenneiltyjä analyysin metodeja. Tutkijan ymmärtäminen on suhteessa kertomuksiin ja tutkimus itsessään on subjektiivista tutkijan tulkintaa. (Perttula 2005, 143 - 144.)

Narratiivinen lähestymistapa oli luontevin tutkimuskysymyksiimme nähden. Tarkastelemme tutkimuksessa vastaajien työnarratiiveja, jolloin työntekijä kertoo tarinan muodossa omasta arjen työstään eläytyen annettuun tarinan alkuun. Narratiivisuuden avul-

la vastaajilla on mahdollisuus kertoa itsenäisesti oman työn todellisuudesta ja siinä toimimisesta.

4.3.2 Eläytymismenetelmä

Eläytymismenetelmällä tarkoitetaan tutkijan antamien ohjeiden mukaisesti kirjoitettuja pieniä esseitä tai lyhyitä tarinoita. Tutkija antaa vastaajille kehyskertomuksen ja sen tuottamien mielikuvien mukaan vastaajat kirjoittavat tarinan, jossa he kuvaavat, mitä voisi tapahtua ja mitä asiat merkitsevät. (Eskola 1998, 10.) Eläytymismenetelmän avulla voidaan kerätä tietoa jostakin rajatusta tapahtumasta tai tapahtuman kulttuurisesta merkityksestä. Kirjoitetut tarinat kuvaavat ihmisten tietämystä asioista. (Eskola & Suoranta 1998, 117 - 118.)

Eläytymismenetelmän englanninkielinen termi on role-playing. Eläytymismenetelmän käytössä on kaksi erilaista vaihtoehtoa, jotka ovat aktiivinen (active role-playing) ja passiivinen (passive role-playing, non-active role-playing). Aktiivinen muoto perustuu roolileikkiin, jossa henkilö eläytyy ja keksii vuorosanat, tilanteen kulun ja esittää episodin. Passiivinen muoto taas tapahtuu kirjallisesti eläytymällä, jolloin henkilölle annetaan jonkin tilanteen puitteet ja hän kirjoittaa sen pohjalta lyhyen kertomuksen. (Ginsburg 1978 - 1979 Eskolan 1998, 60 mukaan.) Käyttämämme eläytymismenetelmän muoto on passiivinen, koska olemme pyytäneet vastaajia kirjoittamaan tarinan annetun alkutilanteen puitteissa.

Eettisesti eläytymismenetelmä on ongelmattomampi kuin moni muu tiedonhankintamenetelmä, koska menetelmä ei pakota vastaajaa esimerkiksi valitsemaan tietyistä vaihtoehdoista yhtä ainoa. Vastaajalla on käytettävissä laaja mahdollisuus ja vapaus tarinaa kirjoittaessaan, joka poikkeaa esimerkiksi kyselylomakkeesta tai haastattelusta. Eläytymismenetelmällä tavoitellaan tarinoiden avulla sosiaalisten tilanteiden kuvauksia, toimintaan kuuluvia sääntöjä ja sääntörakenteita. (Eskola 1998, 66 - 67.)

Ongelmakohtana eläytymismenetelmässä voi olla se, ovatko tarinat aitoja ja tuottavatko ne stereotypioita. Tarinoissa voidaan tarkastella myös, onko kirjoittaja käyttänyt minä-muotoa vai onko hän kirjoittanut tarinan kuvailemalla jonkun muun toimintaa. Eläytymismenetelmää koskevissa palautekeskusteluissa on kuitenkin todettu, että kirjoittaja on kertonut omasta kokemuksesta huolimatta siitä, missä muodossa hän on tarinan kirjoittanut. (Eskola & Suoranta 1998, 117 - 118.)

Eläytymismenetelmän kehyskertomuksessa lähtökohta on, että kehyskertomuksessa on yksi muuttuva tekijä eli tällöin kehyskertomuksia on kaksi. Ideana kertomuksen muuttuvalla tekijällä on katsoa, miten se vaikuttaa tarinoihin. (Eskola 1998, 69 - 70.)

Olemme hyödyntäneet narratiivisuutta eläytymismenetelmän avulla. Laatiessamme vastaajille saatekirjettä ja tarinan alkua, lähestymistapamme oli selkeästi narratiivinen. Kuten laadullisessa tutkimuksessa on tyypillistä, tutkimuksen menetelmät muovautuvat tutkimusprosessin aikana. Tutustuttuamme saatuihin kertomuksiin ja aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen, päädyimme aineistonkeruun täyttävän eläytymismenetelmän lähtökohdat. Vastaajille lähettämäämme tarinan alkua voidaan kutsua näin ollen kehyskertomukseksi.

4.3.3 Kehyskertomus

Kuten eläytymismenetelmää kuvaavassa osiossa mainitsimme, tarinan alkuja voidaan kutsua kehyskertomuksiksi. Käytimme vain yhtä kehyskertomusta (liite 2) sekä päivähoidon ja lastenneuvolan osalta ja tarkensimme ohjeistuksessa, mitä seikkoja vastaaja tarkastelisi kertomuksessaan. Näemme kertomuksen täyttävän eläytymismenetelmän mukaisen kehyskertomuksen huolimatta siitä, että kehyskertomuksia on vain yksi. Tarkentavien kysymysten avulla tarinoihin tulee lisää variaatioita, mikä täyttää kehyskertomuksen tunnusmerkit.

Lastensuojelulain mukaista erityisen tuen toteutumista ja menetelmiä olisi ollut hankalaa kartoittaa kysymysten avulla, joten työntekijöiden tarinoiden kirjoittaminen oli luontevin vaihtoehto aineistonkeruumenetelmäksi.

Käyttämämme kehyskertomus ja tarkentavat kysymykset olivat seuraavanlaiset:

Lapsi, 4v., on levoton eikä pysy paikallaan ja aikuisen käskyjen totteleminen tuottaa hänelle hankaluuksia. Olet huomannut lapsella aika ajoin mustelmia. Äitiä tavattaessa hän toimii lapsen kanssa hyvin, eikä herätä sinussa erityistä huomiota. Äiti on perunut joitakin käyntejä ja jättänyt lapsen tuomatta ilmoittamatta syytä. Äiti kertoo myös, ettei lapsella ole kavereita, eikä hän oikein yrityksistä huolimatta pääse mukaan leikkeihin.

Toivomme tarinaa kirjoitettaessa sinun ottavan huomioon arkipäivän toimintaa ja käytäntöjä, kun huolesi on herännyt.

1. Vastaa mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja laajasti TARINALLA siitä, miten itse olet toiminut tilanteessa, jotta lapsen tilanne saataisiin paranemaan.
2. Olet kertonut, miten olet puuttunut tilanteeseen. Kuvitellaan, että tilanne ei ole kuitenkaan parantunut. Kerro tarinalla miten seuraavaksi toimit ja mitä tapahtuu tilanteen helpottamiseksi.
3. Ideointi: Kerro nyt tarinalla, miten toimisit, jos saisit ns. vapaat kädet toimia (normaalit resurssit kuitenkin huomioon ottaen), JOS se eroaa aikaisemmasta tarinan toiminnasta.

Tämän kehyskertomuksen avulla vastaajien tuli miettiä kertomuksessaan menetelmiä ja käytäntöjä sekä moniammatillisen yhteistyön toteutumisen muotoja erityistä tukea toteutettaessa. Lähtökohtana vastaajille annettiin asian tarkastelu oman arjen työn näkökulmasta tarinan muodossa.

4.3.4 Kohderyhmä

Jaoin saatekirjeet ja tarinapyynnöt päivähoidon ja lastenneuvolan henkilöstölle kiertävien erityislastentarhanopettajien ja vastaavien terveydenhoitajien välityksellä syksyllä 2010. Näin pystyimme takaamaan vastaajien anonymiteetin sekä vastausten saamisen eri puolilta Kotkaa. Materiaali jaettiin sovituisissa tapaamisissa sekä kiertävien erityislastentarhanopettajien että vastaavien terveydenhoitajien kanssa. Tapaamisissa kerroimme tutkimuksestamme ja aineiston keruusta sekä samalla oli tilaisuus esittää kysymyksiä.

Laadimme vastaajille kehyskertomuksen eli tarinan alun oheen lyhyet saatekirjeet ohjeistuksineen (liitteet 3 - 4). Saatekirjeessä esittelimme lyhyesti itsemme ja opinnäytetyön aiheen sekä annoimme ohjeistuksen tarinan kirjoittamiseen. Kysyimme myös vastaajien työvuodet kyseisessä työssä sekä ammattinimikkeen. Käytimme saatekirjeessä näkyvämmiin termiä *harmaa huoli* poiketen tutkimuksessamme käytetystä tuntuvasta huolesta, koska harmaa huoli on käytännön työssä käytetympi termi.

Sekä päivähoitoon että lastenneuvolaan laitoimme samansisältöiset saatekirjeet. Ainoana poikkeuksena saatekirjeissä oli maininta vastaajan ammattinimikkeestä, päivähoidosta pyysimme vastaajien olevan lastenhoitajia tai lastentarhanopettajia ja lastenneuvolasta terveydenhoitajia. Laitoimme päivähoitoon sekä lastenneuvolaan kymmenen kappaletta tarinapyyntöjä ja vastaukset pyysimme lähettämään Kotkan kaupungin sisäisessä postissa työpaikallemme. Pyytämäämme vastausten palautuspäivään mennessä vastauksia oli tullut päivähoidosta kolme ja lastenneuvolasta kaksi. Laitoimme sähköpostia kiertäville erityislastentarhanopettajille ja vastaaville terveydenhoitajille, jotta he muistuttaisivat kyselyn saaneita henkilöitä vastaamaan. Terveydenhoitajille laitoimme vielä toisen samansisältöisen sähköpostin. Kertomuksia tuli kaiken kaikkiaan päivähoidosta kuusi kappaletta ja lastenneuvolasta neljä kappaletta.

4.4 Aineiston analyysitavat

Polkinghorne (1995) on jakanut narratiivisen aineiston käsittelytavan kahteen eri luokkaan, jotka ovat narratiivien analyysi ja narratiivinen analyysi. Narratiivien analyysissä keskitytään tarinoiden luokitteluun, kun taas narratiivisessa analyysissä painotetaan uuden kertomuksen tuottamista aineiston tarinoiden pohjalta. (Heikkinen 2007, 148.) Tutkimuksessamme painopiste on narratiivien eli kertomusten analyysissä ja tutkimuksessa käytämme termiä kertomusanalyysi. Kertomuksia analysoitaessa kerättyä aineistoa luokitellaan ja jäsennellään (Heikkinen 2007, 149).

Teemoittelussa käytetään myös tietynlaista luokittelua, jolloin aineistoa ryhmitellään aihepiireittäin ja ne kootaan teemoiksi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Aineiston analyysissä käytimme kertomusanalyysia ja analyysin välineenä teemoittelua. Tarkastelimme kertomuksia arjen työn tarinoina sekä lisäksi niissä esiintyviä käännekohtia. Tämän lisäksi tarkastelimme aineistosta teemoja, jotka nousevat tutkimuskysymystemme ja teoreettisen viitekehyksen kautta.

Aineistoa teemoiteltaessa, siitä etsitään tekstin olennaisimmat asiat, ja teemoja voidaan etsiä tutkimuskysymysten avulla. Tällöin tarkastelun kohteena on se, mitä vastaajat kunkin teeman kohdalla kertovat. Teemojen löytymisen jälkeen tutkija etsii tekstistä teemoihin liittyvät seikat ja kokoaa ne omiksi kokonaisuuksiksi. Kukin kokonaisuus on tällöin itsenäinen, mutta kokonaisuuksia tulee tarkastella myös suhteessa toisiinsa. (Moilanen & Rähä 2007, 55 - 56.)

Tutkimuskysymysten mukaiset asiat pelkistetään aineistosta ilmaisuiksi ja nämä ilmaisut ryhmitellään suuremmaksi joukoksi. Ilmaisut ryhmitellään samaa tarkoittavien ilmaisujen mukaan ja näille ryhmille annetaan sisältöä kuvaavat nimet. Analyysissa muodostetaan ja yhdistetään nimettyjä ala- ja yläryhmiä, ja näiden eri ryhmien avulla vastataan tutkimuskysymyksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 101.)

Aloitimme aineiston analysoinnin kumpikin tahoillamme tulosten luotettavuuden vuoksi. Ennen itsenäistä työskentelyä numeroimme vastaukset numeroin 1 - 10, jotta kertomusten käsittely helpottuisi. Luimme kumpikin kertomukset itsenäisesti ja kokosimme niistä ne seikat, jotka näimme oleellisina tutkimuskysymyksiimme nojaten. Vertasimme tehtyjä koosteita ja totesimme kummankin käsitelleen ja tulkinneen aineistoa samalla lailla ja nostaneen samat seikat esille liittyen erityiseen tukeen, ohjaukseen ja moniammatilliseen yhteistyöhön.

Tämän jälkeen laadimme yhden koosteen, jossa kerättiin kaikista kertomuksista tehdyt toimenpiteet yhteen. Koonnissa oli jaoteltu toimenpiteet kolmeen kohtaan samalla jaottelulla kuin antamassamme kehyskertomuksessa. Kaikista kertomuksista kokosimme yhteen ensin ne seikat, miten työntekijä toimisi, jotta lapsen tilanne saataisiin parantamaan. Seuraavaksi kokosimme yhteen ne seikat, miten työntekijä toimisi ja mitä tapahtuisi tilanteen helpottamiseksi, jos lapsen tilanne ei ole parantunut. Kolmanneksi kokosimme yhteen ne seikat, miten työntekijä toimisi, jos saisi vapaat kädet toimia normaalien resurssien puitteissa, jos se eroaisi aiemmin kirjoitetusta.

Keräsimme tämän jälkeen jokaisesta kertomuksesta erikseen kaikki ne toimenpiteet, jotka kuuluvat erityisen tuen toteuttamiseen ja moniammatilliseen yhteistyöhön. Tässä kokosimme toimenpiteet kertomuksen mukaisessa järjestyksessä ja lisäksi tarkastelimme, mitä työntekijä itse tekee ja mitä muut tahot tekevät lapsen tilanteessa. Tässä analyysin vaiheessa tarkastelimme kertomuksista myös käännekohtaa eli sitä pistettä, jossa työntekijän toiminta muuttuu. Kertomuksia lukiessamme kiinnitimme huomiota siihen, ovatko vastaajat kirjoittaneet kertomuksen aktiivimuodossa vai passiivimuodossa. Totesimme, että työntekijät ovat kirjoittaneet omaa työnarratiiviaan huolimatta siitä, missä muodossa kertomukset on kirjoitettu.

Aineistoa käsitellessämme totesimme, että läheskään kaikki vastaajat eivät olleet kirjoittaneet kertomuksessaan kolmatta kohtaa. Kolmas kohta tarinassa oli, miten työntekijä toimisi, jos saisi vapaat kädet normaalien resurssien puitteissa. Tässä kohdassa

pyydettiin kirjoittamaan siinä tapauksessa, mikäli toimisi eri tavoin kuin aiemmassa kertomuksessa. Kertomusten vähäisyyden ja luettelomaisuuden vuoksi jätimme tämän kohdan tulkinnan tutkimustulosten ulkopuolelle. Vastaajat olivat maininneet tähän kohtaan toiveita yhteistyön kehittämisestä ja tiiviimmästä yhteistyöstä eri toimijatahojen kanssa, yhteydenottojen ja keskustelujen lisääntymisestä muiden toimijoiden kanssa sekä kynnyksen madaltumisesta yhteistyölle. Vastauksissa kävi myös ilmi ennakoivan koulutuksen tarve sekä ajankäyttöön ja kiireeseen liittyvät seikat. Ajankäyttöön ja kiireeseen liittyen vastaajat toivoivat enemmän aikaa työn eri osa-alueille.

Kysyimme saatekirjeessä vastaajilta sekä ammattinimikettä että työvuosia kyseisessä ammatissa. Kertomuksia analysoidessa päädyimme siihen, ettemme vertaile tutkimuksessa päivähoidon ja lastenneuvolan eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä. Totesimme tämän perusteella, etteivät ammattinimikkeet ja työntekijöiden työvuodet ole oleellista tietoa tutkimuksen kannalta.

Aineistosta nousi kolme keskeistä teemaa, jotka ovat työntekijän oma toiminta, ohjaus ja yhteistyö sekä käännekohta. Päädyimme ryhmittelemään aineistoa näiden teemojen pohjalta. Työntekijän omasta toiminnasta sekä ohjauksesta ja yhteistyöstä tarkastelimme, mitä työntekijä tekee lapsen tilanteen paranemiseksi ja mitä hän tekee, jos tilanne ei ole parantunut. Tämä jaottelu perustui kehyskertomuksen mukaiseen jaoteluun. Käännekohtassa tarkastelimme kartoittamalla kertomuksissa esiintyvät käännekohtat ja sen, mitä kertomuksissa tapahtuu ennen käännekohtaa.

Teemoittelussa loimme kertomuksissa esiintyneistä samanlaisista ilmaisuista omia ryhmiä. Nimesimme nämä ryhmät ja tämän jälkeen vielä ryhmittelimme näistä alaryhmiä. Näin saimme tutkimuskysymyksiin peilaten kolmen teeman alle koottua tutkimuksen oleelliset seikat, joita tarkastelemme osiossa *erityisen tuen käytännöt kertomuksissa*. Tässä osiossa käsittelemme yhdistäen sekä tutkimustulokset että johtopäätökset luettavuuden ja selkeämmän kokonaiskuvan luomiseksi.

5 ERITYISEN TUEN KÄYTÄNNÖT KERTOMUKSISSA

Tarkastelemme tutkimustuloksina kertomusten analyysin ja tutkimuskysymysten myötä esille nousseita teemoja, jotka ovat työntekijän oma toiminta, ohjaus ja yhteistyö sekä kertomusten käännekohta. Vaikka määrittelimme kehyskertomuksen tuntuvan huolen alueelle, kertomuksissa huoli näyttäytyi eriasteisena. Tämän vuoksi näemme

kaikki työntekijöiden toiminnot erityiseksi tueksi huolimatta siitä, mihin kohtaan huolen vyöhykkeistölle ne sijoittuivat. Kuten aiemmin mainitsimme, tulosten käsittelyn ohessa analysoimme jokaisen teeman alla olevia seikkoja. Kertomusten sisältämät teemat esitellään lopuksi taulukossa 1, josta on luettavissa myös kertomusten kulut sekä niissä esiintyvät käännekohtat. Kuvan 1 avulla taas tuomme esiin työntekijän kertomuksissa ilmennyttä toimintaa huolen vyöhykkeistöllä.

Tutkimuksen tulokset ovat työntekijöiden tuottamia kertomuksia, jolloin tulee muistaa, että tulokset eivät perustu tutkijoiden havainnointiin. Kertomukset ovat ammattilaisten kertomuksia omasta työstään. Kun kyseessä ovat kertomukset, tulee huomioda, että kertomusten päättyminen ei välttämättä tarkoita työntekijän toiminnan päättymistä. Näissä työnarratiiveissa tulee myös muistaa, että niihin vaikuttavat työn perusolettamukset ja myytit sekä ammatilliset odotukset. Kertomuksissa kerrotaan myös siitä, mitä työntekijöiden oletetaan ja odotetaan tekevän. Tämä on voinut vaikuttaa tuloksiin antamalla ihanteellisemmän kuvan työstä.

5.1 Työntekijän oma toiminta

Työntekijän oma toiminta näyttäytyi kertomuksissa työntekijän itse suorittamana toimintana. Itse suoritettussa toiminnassa voidaan erotella toiminta, joka kohdistuu lapseen ja toiminta, joka kohdistuu aikuiseen. Lapseen kohdistuva toiminta voidaan eritellä toiminnaksi, joka tapahtuu suoraan lapsen kanssa sekä toiminnaksi, joka huomioi lasta. Aikuiseen kohdistuva toiminta voidaan jakaa arkeen liittyvään keskusteluun ja huoleen liittyvään keskusteluun sekä muuhun toimintaan.

5.1.1 Lapseen kohdistuva toiminta

Lapseen suoraan kohdistuvaksi toiminnaksi lapsen tilanteen paranemiseksi kertomuksissa mainittiin huolen aiheista kysymisen lapselta sekä kahdenkeskinen keskustelu lapsen kanssa. Työntekijät kertoivat kannustavansa ja huomioivansa lasta sekä pyrkivänsä tarvittaessa saamaan lapsen kaveriporukkaan mukaan. Lapselle annettiin selkeitä ohjeita sekä luotiin mahdollisuuksia osallistumiselle ja rauhoittumiselle. Työntekijät kertoivat käyttävänsä moninaisia työskentelymuotoja lapsen kanssa, kuten leikit erilaisissa ryhmäkoonpanoissa. Lapsen kanssa toiminnassa näyttäytyi positiivisten kokemusten ja onnistumisten tärkeys:

”Positiivisen käyttäytymisen huomioimista ja hyvän itsetunnon löytymistä. On tärkeä aloittaa pienistä hetkistä paikallaan olossa ja keskittymisessä, että näitä positiivisia kokemuksia tulee – onnistumisia!” (K9)

Lasta huomioivana toimintana lapsen tilanteen paranemiseksi kertomuksissa mainittiin työntekijöiden yhteisten linjausten ja toimintatapojen sopiminen sekä yhteisesti sovittu lapsen seuranta. Tarvittaessa työntekijä laati yhteenvedon lasta koskevista havainnoista. Lapselle luotiin myös tilaisuuksia kertoa huolen aiheista sekä seurattiin aktiivisesti lapsen tilannetta. Alla on kahden vastaajan kertomuksissa mainitsemia toimintoja lapsen tilanteen paranemiseksi:

”Keskustelen muiden lasta hoitavien kasvattajien (lapsiryhmän tii- mi)kanssa luoden yhteenvedon havainnoistamme. Toteamme, että seuraamme poikaa tiiviimmin... Tajuan, että huoli on syntynyt ja tarvitsemme lisähavaintoja. Teen havainnoistamme yhteenvedon...” (K10)

”Antaa/luoda lapselle tilaisuuksia kertoa, leikkiä tai piirtää tunnetiloja ja tapahtumia.” (K9)

Jos lapsen tilanne ei ollut parantunut, lapsen kohdistuvaksi toiminnaksi mainittiin kaverimahdollisuuksien saaminen. Tällöin hyödynnettiin pienryhmiä ja samalla mahdollistettiin lapselle rauhoittumishetkiä. Kertomusten perusteella lapsen kohdistuva toiminta tapahtui pääasiallisesti kertomusten alkuvaiheessa.

5.1.2 Aikuiseen kohdistuva toiminta

Aikuiseen kohdistuva toiminta kertomuksissa piti sisällään paljon keskustelua lapsen äidin kanssa. Arkeen liittyviin keskustelunaiheisiin lapsen tilanteen paranemiseksi mainittiin lapsen arki ja kotona toimiminen sekä olemassa olevat tukiverkostot. Työntekijät keskustelivat isän roolista lapsen arjessa ja muiden perheenjäsenten kuulumisista. He myös miettivät aikuisen kanssa yhdessä arkeen ja huolen aiheisiin liittyviä asioita sekä ratkaisuja vaikeisiin tilanteisiin. Toiminta ristiriitatilanteissa ja äidin ratkaisut niissä olivat yhtenä keskustelun aiheena ja positiivisen palautteen antoa korostettiin kertomuksissa. Kertomuksissa mainittiin keskustelujen käymisestä myös molempien vanhempien kanssa. Alla on kertomuksissa mainittuja toimintoja liittyen aikuisen kanssa käytyihin keskusteluihin:

*”Tärkeä on kehua äidin tapaa toimia hyvin lapsen kanssa tuonti ja ha-
kutilanteissa. Löytää äidille niitä positiivisiakin asioita lapsesta vaikka
ongelmat ovatkin isoja.” (K9)*

*”Antaa positiivisia asioita ongelmien vastapainoksi, jotta vaakakuppi on
plussan puolella.” (K9)*

*”Pyytäisin kuvailemaan arjen tilanteita, missä lapsen kanssa tulee haas-
tavia tilanteita. Pyytäisin vanhempaa kertomaan miten hän näissä toi-
mii... Antaisin vanhemmalle käytännön vinkkejä rajojen asettamiselle ja
niistä kiinni pitämiselle sekä turvallisille sanktioille.” (K4)*

Huoleen liittyvässä keskustelussa äidiltä kysyttiin hänen jaksamisestaan, mistä hänellä oli huoli ja oliko perheellä avun tarvetta. Työntekijät kysyivät myös perheen mahdollisista kriiseistä ja huolista sekä väkivallan käytöstä kotona. Lisäksi kehyskertomuksessa mainitut lapsen mustelmat otettiin puheeksi ja pyydettiin niille selitystä:

”Kysyisin myös suoraan, mistä lapsen mustelmat ovat tulleet. Jos mustelmia on esim. selässä tai ne näyttävät epäilyttäviltä vaatisin tarkempaa selitystä asialle.” (K4)

Muuna toimintana kertomuksissa mainittiin erillisestä keskusteluajasta sopiminen äidille ja mahdollisen uuden tapaamisajan sopiminen vähän ajan kuluttua. Äidin tapaamiseen pyydettiin tarvittaessa esimies mukaan ja perheen tilanteesta käytiin keskustelua työtovereiden kanssa. Työntekijät hyödynsivät lapsen VASUa (varhaiskasvatussuunnitelma) ja LENE-seulaa (lapsen neurologisen kehityksen arviointiseula) toiminnassaan ja keskusteluissaan äidin kanssa.

Mikäli lapsen tilanne ei ollut parantunut, arkeen liittyvää keskustelua käytiin vanhempien roolin korostamisesta, perheen tilanteesta ja verkostoista. Äidin kanssa keskusteltiin myös onko aiemmin annettuja keinoja lapsen kanssa syntyviin vaikeisiin tilanteisiin kokeiltu.

Puheeksiotto huolen aiheista koettiin viimeistään nyt aiheelliseksi, koska lapsen tilanne ei ollut parantunut. Huoleen liittyvä keskustelu koski äidin jaksamista, tuen mahdollisuuksia ja mahdollista väkivallan käyttöä kotona. Keskustelua käytiin myös siitä,

olivatko aiemmin ehdotetut tukitoimet käynnistyneet ja oliko äiti motivoitunut saamaan apua:

”Seuraavan käynnin yhteydessä selvittelisin onko tukitoimet käynnistyneet ja onko äiti ainakin motivoitunut ottamaan vastaa mahdollisia terapioidia ja perheneuvolan palveluja...” (K3)

Kertomuksissa muuna toimintana mainittiin tässä kohtaa keskusteluajan varaaminen äidille sekä pedagoginen arvio -lomakkeen käyttö toiminnan ja keskustelun apuna. Myös henkilökunnan toisen jäsenen apua voitiin hyödyntää keskustelussa äidin kanssa, mikäli jostakin syystä työntekijän ja äidin yhteistyö ei toiminut. Tärkeänä pidettiin perheen mukana oloa koko ajan toiminnassa ja heidän näkemystensä kuulemista.

5.1.3 Toiminnan näkyminen huolen eri asteissa

Tulosten pohjalta voidaan todeta, että kertomuksissa työntekijät toimivat paljon sekä lapsen että aikuisen kanssa. Lapsen kohdistuvaa toimintaa oli pääasiallisesti kertomusten alkuvaiheessa, jolloin huoli lapsesta oli pienempi kuin kertomusten loppuvaiheessa. Tuloksissa näkyi myös, että aikuiseen kohdistuvaa toimintaa esiintyi enemmän kuin lapsen kohdistuvaa toimintaa. Huolen kasvaessa lapsen kanssa toiminta väheni tai loppui lähes kokonaan ja aikuiseen kohdistuva toiminta säilyi koko kertomusten ajan. Tämä seikka oli mielestämme yksi tutkimustuloksissa esille tullut merkittävä havainto. Vaikka työntekijän huolen kasvaessa nimenomaan huoli lapsesta ja hänen hyvinvoinnistaan kasvoi, niin itse toiminta kuitenkin kohdistui lapsesta vastuussa olevan aikuisen kanssa tehtävään työhön.

Keskusteluissa aikuisen ja työntekijän välillä näkyi keskustelun aiheiden vakavoituminen kertomusten edetessä. Alkuvaiheessa kertomuksia keskustelunaiheet olivat pääsääntöisesti arkeen liittyviä ja keveämpiä. Huolen kasvaessa ja kertomusten edetessä keskustelun aiheet vakavoituivat ja keskittyivät enemmän huoleen liittyviin asioihin. Huoli kulki koko ajan mukana työntekijöiden kertomuksissa ohjaten heidän työtään, huoli vaihteli pienestä huolesta kasvavaan huoleen. Tämä seikka näkyi kertomuksissa selvästi. Mielenkiintoinen havainto oli, että huoli ja sen vähyys tai suuruus, ohjasivat työntekijän työtä ja sitä, miten hän seuraavaksi toimi. Huolen kasvaessa lapsen hyvinvoinnista näkyi myös tunteiden vaikutus työskentelyssä, ja tätä kautta työntekijä tunsivat velvollisuutta tarttua toimeen napakammin. Tämä osoitti työntekijän kantavan huolta

mukanaan. Pienen huolen alueella päätökset ja teot näyttäytyivät pohjautuvan sille, ettei työntekijälle ollut herännyt tilanteesta enempää huolta. (vrt. Eriksson & Arnkil 2005.)

Huolet otettiin puheeksi suoraan kiinnittämällä huomiota hienotunteisuuteen ja kunnioitukseen. Puheeksi otoissa tuotiin esille positiivisia asioita, kannustettiin ja rohkaittiin. Monet työntekijät pitivät tätä tärkeänä osana työskentelyään. Työntekijät painottivat oleellisena osana työskentelyn onnistumista positiivisten ja hyvien asioiden löytymistä ja niiden kertomista niin lapsesta, vanhemmasta kuin sen hetkisestä tilanteestakin. Työntekijät käyttivät myös ennakointia puheeksi otoissaan ja asioita tuotiin vanhemmalle esiin lasta ja perhettä tuomitsematta. Tämä näkyi kertomuksissa muun muassa huolellisena pohdintana siitä, kuinka asiat esitettiin vanhemmalle, sekä havaintojen ylös kirjaamisena puheeksi oton tueksi. Lapsen asioista puhuttaessa työntekijät kertoivat lasta koskevista havainnoista ja lapsen käytöksestä. Huomiota kiinnitettiin myös lapsen ja vanhemman keskinäiseen suhteeseen ja koko perheen jaksamiseen. Kertomuksissa piirtyi esille työntekijöiden aito auttamishalu lasta ja perhettä kohtaan, joka näkyi lapsen näkökulman esille tuomisena.

Kertomusten alkuvaiheessa työntekijä toimi enemmän asiakaslähtöisesti antaen vanhemmalle mahdollisuuden toimia tilanteen paranemiseksi. Huolen kasvaessa ja kertomusten edetessä työntekijä alkoi toimia asiantuntijalähtöisemmin, jolloin työntekijä alkoi ottaa vahvemman otteen työskentelyssä. Kertomuksista oli kuitenkin nähtävissä asiakaslähtöisyyden ja asiantuntijalähtöisyyden keskinäinen suhde, jolloin työntekijä huomioi asiakasta huolimatta asiantuntijuuden voimistumisesta (vrt. Mönkkönen 2007). Tämä liittyi myös asiakkaan itsemääräämisoikeuden ja palvelujärjestelmän toiminnan keskinäiseen suhteeseen.

Tutkimuksen tarkoituksena ei ollut tarkastella päivähoiton ja lastenneuvolan eroavaisuuksia tai tehdä niiden keskinäistä vertailua. Tuloksista oli kuitenkin nähtävissä päivähoiton ja lastenneuvolan työkuulttuurien eroavaisuus. Päivähoidon työn luonne on enemmän tiimityötä, kun taas lastenneuvolan työn luonne on selkeästi itsenäisempää työtä. Tämä näyttäytyi tutkimustuloksissa siten, että päivähoiton työntekijöiden kertomuksissa näkyi vahvemmin oma toiminta ja lastenneuvolan työntekijöillä ohjaus. Tämä on selitettävissä siten, että päivähoitossa työntekijä tapaa lasta ja vanhempia melkein päivittäin, jolloin on mahdollisuus jopa päivittäisiin toimintoihin lapsen tilan-

teen auttamiseksi. Lastenneuvolan työntekijät taas tapaavat lasta ja vanhempaa vain sovitulla tapaamisella, jolloin mahdollisuus omaan toimintaan on rajatumpaa kuin päivähoitossa. Tällöin työntekijä kartoittaa mahdollisimman tarkasti perheen tilannetta tapaamisella ja tämän pohjalta ohjaa tarvittavien palvelujen pariin.

5.2 Ohjaus ja yhteistyö

Muut toimijatahot näyttäytyivät kertomuksissa ohjauksen ja yhteistyön kautta. Työntekijät ohjasivat lasta ja perhettä muiden palvelujen pariin sekä tekivät yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Kertomuksissa näyttäytyi myös lastensuojelun rooli, jolloin työntekijä joko pohti yhteydenottoa lastensuojeluun tai teki lastensuojeluilmoituksen. Lastensuojelun roolin näimme liittyvän ohjaukseen ja yhteistyöhön, mutta se näyttäytyi omana osa-alueenaan. Lastensuojelulla tarkoitamme lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua.

5.2.1 Ohjaus

Lapsen tilanteen paranemiseksi työntekijät miettivät tuen järjestämistä perheelle niin arjen kuin vanhemmuuden tukemiseksi. Kertomuksissa työntekijät ohjasivat lasta ja vanhempaa niin taloudellisten, fyysisten, psyykkisten kuin sosiaalisten tuen antajien pariin. Taloudellisen tuen tarpeessa vanhempaa ohjattiin sosiaalitoimistoon ja pankkiin. Lapsen fyysisten ja neurologisten ongelmien ilmetessä perhettä ohjattiin toimintaterapiaan ja lääkärille. Äidille tarjottiin mahdollisuutta olla yhteydessä mielenterveyskeskukseen.

Mikäli lapsi ei ollut päivähoitossa, lapsen tilanteen paranemiseksi ja koko perheen tueksi ehdotettiin lapselle päiväkotihoidon, avointa päiväkotia sekä kerhotoimintaa. Äidin jaksamisen tueksi ohjattiin ottamaan yhteyttä Mannerheimin lastensuojeluliiton lastenhoitopalveluun sekä tiedustelemaan sosiaalitoimiston kautta tukiperhettä. Perheen tueksi ohjausta annettiin neuvolan perhetyöhön sekä ohjattiin ottamaan tarvittaessa yhteyttä neuvolaan. Tukea ja apua ohjattiin myös hakemaan sosiaalitoimen sosiaalityöntekijältä ja perheneuvolasta. Alla on eräässä kertomuksessa vastaajan esille tuoma ehdotus päiväkotihoidon tarjoamisesta:

”...heitetään ehdotus päiväkotihoidosta muutamana päivänä viikossa. Tämä voisi auttaa sosiaalisten taitojen kehittämisessä ja keskittymisen harjoittelussa sekä äidin omassa jaksamisessa...” (K3)

Jos lapsen tilanne ei ollut parantunut, perheen tueksi tarjottiin neuvolan perhetyötä ja tarvittaessa kaupungin perhetyötä sen jatkeena. Pitkäkestoiseen sosiaalitoimen alaiseen perhetyöhön siirtyminen tapahtui saattaen neuvolan perhetyöstä. Myös tässä vaiheessa voitiin ohjata erilaisiin päivähoito- ja kerhotoimintoihin. Ohjausta ja tukea ohjattiin hakemaan myös sosiaalityöntekijältä ja perheneuvolasta:

”Jos tilanne ei perheen kanssa keskustelun ja perhetyön keinoin helpotu ohjaan perheen perheneuvolaan asiakkaaksi.” (K1)

5.2.2 Yhteistyö

Moniammatillista yhteistyötä tehtiin ohjauksen ohella, mutta vähäisemmässä määrin kuin ohjausta. Yhteistyötä tehtiin lapsen tilanteen paranemiseksi ottamalla yhteyttä päiväkotiin ja kartoittamalla sen hetkistä tilannetta. Yhteyttä otettiin myös perheneuvolaan mahdollisen asiakkuuden alkamiseksi, ja tällöin työntekijä kertoi perheen tilanteesta. Avuksi voitiin pyytää erityislastentarhanopettaja, jonka kanssa tehtiin yhteistyötä lapsen tilanteen paranemiseksi. Alla on kertomuksissa mainittuja yhteistyön tapoja päivähoiton ja erityislastentarhanopettajan kanssa:

”Jos lapsi on p-hoidossa niin äidin luvalla yhteys p-kotiin tilanteen kartoittamiseksi.” (K3)

”...kertoisin äidille/kysyisin luvan ottaa yhteyttä erityislastentarhanopettajaan... pitäisimme palaverin johon kutsuisimme myös äidin.” (K9)

Kun lapsen tilanne ei ollut parantunut, yhteistyötä tehtiin ottamalla tarvittaessa neuvola mukaan toimintaan äidin luvalla. Äidin luvalla voitiin myös pyytää sosiaalityöntekijä yhteiseen tapaamiseen, jossa mietittiin yhdessä erilaisia tuen mahdollisuuksia perheelle. Tapaamisessa oli mahdollisuus sopia työnjaosta perheen asioita hoidettaessa. Yhteistyönä mainittiin myös konsultaatioavun pyytäminen ja asiakkaan nimeä mainitsematta avun kysyminen erityistyöntekijöiltä. Alla on ote erään vastaajan kertomuksessa mainitsemasta yhteistyöstä sosiaalityöntekijän kanssa:

”Ehdotan, että keskusteluun mukaan pyydetään sosiaalityöntekijä, jolta voisi löytyä muitakin tukivaihtoehtoja...” (K6)

Työntekijät mainitsivat kertomuksissaan myös päivähoidon kanssa tehtävästä yhteistyöstä, jolloin tehtiin yhteinen suunnitelma äidin kanssa perheen tukemiseksi. Yhteistyötä voitiin tehdä mahdollisen edellisen päivähoitopaikan kanssa lapsen kokonaistilanteen selvittämiseksi. Yhteistyöksi nähtiin myös yhteistyön koordinoiminen, mikäli neuvolakäynnit eivät olleet auttaneet perhettä riittävästi. Alla on erään vastaajan maininta yhteistyöstä edellisen päiväkotipaikan kanssa:

”Saatuamme äidiltä luvan ottaa yhteyttä... soitan pojan edelliseen päiväkotiyksikköön.” (K10)

5.2.3 Lastensuojelu

Kertomuksissa näyttäytyi lastensuojelun rooli omana osa-alueenaan, ja se kulki työntekijöiden kertomuksissa mukana eri muodoissaan. Rooli näyttäytyi huolesta riippuen heikompana tai vahvempana, ja työntekijöille se merkitsi velvollisuutta, tukea tai mahdollista yhteistyökumppania. Lastensuojelun rooli nousi kertomuksissa enemmän esille kertomusten loppuvaiheessa, jolloin huoli oli kasvanut.

Epäilyn herätessä lapsen pahoinpitelystä työntekijä kertoi äidille velvollisuudestaan olla yhteydessä lastensuojelun sosiaalityöntekijään. Kertomuksissa näyttäytyi keskustelut äidin sekä mahdollisesti lapsen kanssa ennen yhteydenottoa lastensuojeluun. Keskusteluissa selvitettiin mustelmien syytä, ja mikäli työntekijä kertomuksessaan päätyi ottamaan yhteyttä lastensuojeluun, asiasta kerrottiin vanhemmalle. Lastensuojelun rooli näyttäytyi myös työntekijän kysyessä äidiltä sosiaalitoimesta saatavasta tuesta ja tarjotessa tukiperhettä sosiaalitoimiston kautta. Alla on erään vastaajan maininta kertomuksessa esille tuodusta velvollisuudesta ottaa yhteyttä sosiaalityöntekijään:

”Mikäli on syytä epäillä äidin tai jonkun muun aikuisen olevan väkivaltainen lasta kohtaa, kerrotaan äidille allekirjoittaneen velvollisuudesta olla yhteydessä sosiaalityöntekijään.” (K2)

Mikäli lapsen tilanne ei ollut parantunut ja huoli lapsesta kasvoi, kertomuksissa näkyi lastensuojelun kasvava rooli. Mikäli perhe kieltäytyi avusta, työntekijä näki merkkejä

väkivallasta ja huoli kasvoi, työntekijä teki pyynnön lastensuojelutarpeen selvittämiseksi. Myös pelkkä epäily pahoinpitelystä nähtiin riittävänä syynä tehdä lastensuojeluilmoitus ja tästä useimmiten kerrottiin vanhemmalle. Pahoinpitelyepäilystä ja mustelmien syystä keskusteltiin vanhemman kanssa, mutta mikäli mustelmille ei ilmennyt ymmärrettävää selitystä ja huoli kasvoi, tehtiin lastensuojeluilmoitus:

”Jos epäilen lapsen pahoinpitelyä, ilmoitan asian lastensuojelu viranomaisille. Tästä kerron myös vanhemmalle.” (K4)

”...meidän velvollisuus on esittää huoli eteenpäin ja tehdä lastensuojeluilmoitus.” (K7)

Työntekijät mainitsivat usein kertomuksissaan keskustelewansa ensin työtovereiden kanssa ennen kuin tekivät lastensuojeluilmoituksen, ja nämä työtovereiden ajatukset ja kokemukset nähtiin tärkeässä roolissa. Kertomuksissa mainittiin suoraan asioista kysyminen äidiltä ennen lastensuojeluilmoituksen tekoa. Kovin pitkää odottelua ei lastensuojeluilmoituksen tekemisessä kertomusten mukaan ollut, koska kyseessä oli työntekijöiden epäily lapsen pahoinpitelystä:

”...lastensuojelun tarvetta pahoinpitelyn osalta, enkä usko voivani kovin pitkään odotella ja katsoa, mutta siinä vaiheessa työtovereiden ajatukset, kokemukset ovat tärkeässä roolissa.” (K9)

Kertomuksissa mainittiin myös yhteistyöstä lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa sekä työntekijän keskustelusta äidin kanssa jo alkaneesta lastensuojelun asiakkuudesta ja sosiaalityöntekijän tuesta. Huolen kasvaessa työntekijä oli yhteydessä tarvittaessa aiempaan päivähoidopaikkaan, jossa oli aiemmin mietitty lastensuojeluilmoituksen tarpeellisuutta.

5.2.4 Moniammatillisen työn kirjavat käytännöt

Tuloksista on nähtävissä, että ohjausta annettiin lapseen, aikuiseen sekä koko perheeseen kohdistuen. Ohjausta annettiin taloudelliseen tukeen, terveydellisiin ja mielenterveydellisiin seikkoihin, terapiapalveluihin, sosiaalityön palveluihin sekä lasten erilaisiin päiväkotitoimintoihin. Ohjauksen laajasta valikoimasta huolimatta on nähtävissä,

että ohjauksen osalta ei ollut yhtenäisiä linjauksia, vaan työntekijät ohjasivat asiakkaita eri tavalla.

Kertomuksissa yksi yleinen ohjauksen kohde oli perheneuvola. Lapsen ja perheen tilanteen auttamiseksi kunnalla on tarjolla myös muita palvelumuotoja, joten perheneuvolaan ohjaamisen sijasta perheelle olisi mahdollisuus tarjota myös muuta tukea. Perheneuvolan sijaan ohjausmahdollisuuksia olisivat muun muassa erilaiset perhetyön muodot. Myös se, että lapsen levottomuuteen ei tule aina etsiä ratkaisua ohjaamalla lasta erilaisten palvelujen pariin, vaan asiaa tulisi myös tarkastella lapsen toimintaympäristön kannalta. Syitä lapsen levottomuuteen voi löytyä esimerkiksi jostakin päivähoidossa esiintyvistä asiasta, johon lapsi reagoi:

”Vai johtuuko lapsen levottomuus siitä, ettei aikuinen saa pidettyä lapsiryhmää hallinnassaan?” (K7)

Yhteistyöstä oli todettavissa sama seikka kuin ohjauksesta, vaikka yhteistyötä ei ollut kertomuksissa nähtävillä niin laajasti kuin ohjausta. Yhteistyötä tehtiin eri tahojen kanssa, mutta siinä ei näyttäytynyt selkeitä ja yhtenäisiä linjauksia. Kertomuksissa lastensuojelun rooli työntekijän toiminnassa ei välttämättä tarkoittanut lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun asiakkuuden alkamista. Suurimmassa osassa kertomuksia oli nähtävissä lastensuojelun rooli, jolloin työntekijöiden huoli lapsen hyvinvoinnista oli tuntuvaa tai jopa suurta.

5.3 Käännekohta työn uudelleen jäsentäjänä

Kertomusten käännekohdat työntekijöiden toiminnassa liittyivät siihen, että aikaisemmat auttamiskeinot eivät olleet auttaneet parantamaan lapsen tilannetta. Tällöin kertomuksissa työhön tuli erilainen ja vahvempi ote, jolloin huoleen tartuttiin tietoisesti jämäkämmin. Käännekohta oli sidoksissa myös huoleen eli työntekijän huoli kasvoi lapsesta. Huolen kasvaessa kertomuksissa työntekijän velvollisuuden tunne ohjasi toimimaan uudella tavalla.

Käännekohdissa työntekijät huomasivat, etteivät aiemmat tavat toimia olleet tuonut lapsen tilanteeseen muutosta ja työntekijän toiminta jäsentyi uudelleen. Uudelleen jäsentymistä edellytti havainto siitä, että lapsen vanhempi ei kyennyt itse auttamaan itseään ja lastaan tilanteen paranemiseksi. Toiminnan uudelleen jäsentymisen myötä

työntekijän asiantuntijarooli tuli esille vahvempana, jolloin hän asiakkaan kunnioittamista unohtamatta täytti asiantuntijan velvollisuutensa ja esitti huolen eteenpäin.

Kertomuksissa käännekohtana näyttäytyi perheen ohjaaminen perheneuvolaan, kun keskustelut ja ohjaus neuvolan perhetyöhön ei olleet saaneet lapsen tilannetta paranemaan. Perheneuvolaan ohjaamisen syynä nähtiin myös, että perhe sai intensiivisempää apua kasvatusongelmiin ja arjessa selviytymiseen. Äidin kanssa käytyjen keskustelujen perusteella työntekijä oli voinut todeta, ettei muutosta ollut tapahtunut lapsen tilanteessa, jolloin hän ohjasi perheen perheneuvolaan:

”Tarjotaan äidille mahdollisuutta ottaa yhteyttä perheneuvolaan, jotta hän voisi saada tukea arkeen ja työkaluja kasvatukseen. Äidin luvalla voin olla myös itse yhteydessä p-nlaan ja kertoa miten 4v tapaaminen sujui.” (K3)

Lastensuojeluilmoitusten esiintyminen käännekohtina liittyi huolen kasvamiseen ja velvollisuuteen esittää huoli eteenpäin. Lastensuojeluilmoitusten taustalla näkyi myös työntekijän epäily pahoinpitelystä. Yhtenä käännekohtana näimme sovitun keskusteluajan, johon osallistuivat työntekijä, sosiaalityöntekijä ja äiti. Tätä ennen työntekijä oli keskustellut äidin kanssa ja keskustelussa oli käynyt ilmi, ettei äiti ollut halunnut ottaa yhteyttä perheneuvolaan. Alla on kahden vastaajan kertomusten käännekohtissa esiintyneitä mainintoja:

”Tekisin lastensuojelu ilmoituksen keskusteltuani työkavereiden kanssa.” (K8)

”Jos mustelmille ei löydy ymmärrettävää selitystä ja huoli lapsesta kasvaa... niin meidän velvollisuus on esittää huoli eteenpäin ja tehdä lastensuojeluilmoitus” (K7)

Yhteydenotot erityislastentarhanopettajaan olivat käännekohtia, joiden taustalla olivat huolen kasvaminen, lapsen tilanteen ennallaan pysyminen ja se, ettei syytä lapsen tilanteeseen oltu saatu selville. Erityislastentarhanopettaja pyydettiin yhteiseen palaveriin, jossa olivat paikalla myös äiti ja työntekijä. Erityislastentarhanopettaja voi myös tulla päiväkotiin seuraamaan lapsen toimintaa, jonka pohjalta työntekijä ja erityislastentarhanopettaja viestittivät äidille lapseen liittyvät asiat. Käännekohtana näyttäytyi

myös konsultaatioavun pyytäminen ja moniammatillisen yhteistyön koordinointi, kun työntekijän omat auttamiskeinot eivät olleet auttaneet lasta ja perhettä. Alla on erään vastaajan maininta kertomuksen käännekohdassa tapahtuvasta erityislastentarhanopettajan konsultoinnista:

”Otan yhteyttä kiertävään erityislastentarhanopettajaan, joka tulee seuraamme useammaksi tunniksi havainnoimaan poikaa... sekä havaitsemaan, mitä me kasvattajat voisimme kenties tehdä vielä pojan hyvinvoinnin tueksi. Viestitämme poikaan liittyvät asiat äidille... (K10)

Tuloksissa nähtävät käännekohdat liittyivät ohjaukseen tai yhteistyöhön, joihin voi liittyä lastensuojelun tarve. Tämä tuki määritelmäämme siitä, että käännekohdassa työntekijän toiminta muuttui jollakin tapaa ja omat auttamiskeinot eivät olleet enää riittäviä. Työntekijä saattoi jatkaa myös omaa toimintaansa tämän jälkeen muun muassa keskusteluilla tai lapsen tilanteen seuraamisella, mutta käännekohdan myötä työntekijän toimintaan oli tullut mukaan muiden toimijoiden tuki ja työntekijä jakoi vastuun muiden toimijoiden kanssa. (vrt. Heino 2007.)

Käännekohta näyttäytyi kertomuksissa olevan se kohta, jossa huoli oli tuntuva. Laadittamamme kehyskertomuksen lähtökohtana oli tuntuva huoli, mutta työntekijöiden kertomuksissa huoli näkyi aluksi pienenä huolena. Kertomukset etenivät huolen kasvaessa ja käännekohdassa kertomuksissa liikuttiin tuntevan huolen alueella.

Käännekohdissa oli nähtävissä myös asiakaslähtöisyyden kaventuminen ja siirtyminen asiantuntijalähtöisempään työskentelyotteeseen. Kertomuksissa asiakas ja hänen oma asiantuntijuutensa omaan tilanteeseen huomioitiin, mutta käännekohdassa oli selkeästi nähtävissä työntekijän asiantuntijan rooliin kuuluva vastuu huolen jakamisesta muiden toimijoiden kanssa.

5.4 Kertomusten kulku omasta toiminnasta moniammatillisuuteen

Seuraavassa olemme kuvanneet kertomusten kulkua teemojen mukaan taulukon 1 avulla. Taulukko havainnollistaa kertomuksissa ilmenneitä toimintoja, niiden järjestystä ja esiintyvyyttä. Taulukosta näkyvät myös kertomusten käännekohdat, ja sen avulla on myös nähtävissä erilaisten toimintojen sijoittuminen tiettyyn vaiheeseen kertomusta. Taulukossa esiintyvät kertomusten kulut on jaettu kehyskertomuksen tarken-

tavien kysymysten mukaisesti kohtaan *toiminta lapsen tilanteen paranemiseksi* ja kohtaan *toiminta, kun lapsen tilanne ei ole parantunut*.

Taulukko 1. Kertomusten kulku teemojen mukaan

K = Kertomus, O = Ohjaus, I = Oma toiminta, LS = Lastensuojelutoiminta,
Y = Yhteistyö, **Harmaa ruutu** = Käännekohta

	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
Kertomusten kulku	Toiminta lapsen tilanteen paranemiseksi									
	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
	I	O	O	O	I	I	I	I	I	I
	I	LS	Y	I		O	I	I	I	I
	Y	I	I				O	I	I	I
	O	O	O					I	I	I
	I		I						I	I
			O						I	I
			I						I	I
			O							I
			I							
	Toiminta, kun lapsen tilanne ei ole parantunut									
	O	I	I	I	I	I	LS	I	O	I
	LS	O	O	O	Y	I		I	Y	O
	I	Y	I	LS		LS/O		LS	I	I
	I					Y			Y	Y
	O								I	
									LS	

Taulukosta 1 voidaan nähdä, että kertomusten alkuvaiheessa työntekijän omaa toimintaa esiintyi eniten. Ensimmäisenä toimintana jokaisessa kertomuksessa näyttäytyi oma toiminta, joka tarkoittaa lapsen ja aikuisen kanssa tehtävää toimintaa. Työntekijän tekemää omaa toimintaa näkyi myös kertomusten loppuvaiheessa, vaikka toimintaan oli tullut mukaan ohjaus, yhteistyö ja lastensuojelutoiminta.

Jokaisen kertomusten kulku oli erilainen eikä samanlaisia polkuja toimintojen suhteen näyttäytynyt kertomuksissa. Toimintojen esiintyvyys kertomuksissa vaihteli suuresti eli toisissa kertomuksissa erilaisia toimintoja oli enemmän kuin toisissa. Määrittelemämme kertomusten käännekohtat eivät pitäneet sisällään työntekijän omaa toimintaa, vaan ne painoutuivat suurimmassa osassa ohjaukseen, mutta myös yhteistyöhön ja lastensuojeluun.

Lastensuojelun ja moniammatillisen yhteistyön osuus keskittyi kertomuksissa vaiheeseen, kun lapsen tilanne ei ollut parantunut. Moniammatillisen yhteistyön rooli oli vähäisempää verrattuna muihin toimintoihin. Kertomukset päättyivät yleisimmin moniammatillisen yhteistyön rakentumiseen, johon voi liittyä lastensuojelullinen näkökulma.

Haluamme lopuksi vielä erikseen nostaa tuloksista ja analyysistä kaksi keskeistä ja tärkeää kokonaisuutta. Ensimmäinen näistä on huolen kasvaminen kertomusten kuluissa ja tätä kautta työntekijöiden toiminnan muuttuminen asiakaslähtöisestä työskentelystä asiantuntijalähtöisempään työskentelyyn. Tätä kuvaamme kuvan 1 avulla. Toinen kokonaisuus on työntekijöiden työskentelyn ja yhteistyön toteuttamisen rakenteet.

Kuvassa 1 kertomusten kulku huolen vyöhykkeistöllä kulkee pienestä huolesta tuntuvan huolen vyöhykkeelle. Kertomuksissa työntekijöiden toiminta ja reaktiot näyttäyttyivät erilaisina pienen huolen ja tuntuvan huolen vyöhykkeellä. Toiminnan muutos kohdistui kertomuksissa käännekohtiin, jolloin työntekijän toiminta alkoi painottua enemmän asiakaslähtöisestä työskentelystä asiantuntijalähtöiseen työskentelyyn.

	Ei huolta	Pieni huoli		Tuntuva huoli		Suuri huoli	
Huolivyöhykkeet							
Henkilökunnan reaktiot		Luottamus omiin mahdollisuuksiin ratkaista tilanne.	Asiantuntijakonsulttaatio käynyt mielessä.	Luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenevässä. Toivomus lisävoimavaroista.	Omat voimavarat ehtymässä. Selvästi koettu lisävoimavarojen tarve.	Lapsi vaarassa. Omat keinot loppumassa. Lisävoimavaroja saatava heti mukaan.	Lapsi välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa. Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti.

Kuva 1. Työntekijän toiminta ja reaktiot huolen vyöhykkeistöllä (mukaillen Eriksson & Arnkil 2005, 25)

Kuten tutkimustuloksissa olemme aiemmin käsitelleet, huolen ollessa pieni työntekijöiden toiminta asiakkaan kanssa oli asiakaslähtöisempää. Tällöin työntekijä antoi aikuiselle enemmän vastuuta ja mahdollisuuksia toimia tilanteen paranemiseksi sekä työskenteli suoraan lapsen kanssa. Huolen kasvaessa pienestä huolesta tuntuva huolen vyöhykkeelle työntekijän toiminta muuttui enemmän asiantuntijalähtöiseksi. Tällöin lapseen suoraan kohdistuva työskentely väheni tai loppui kokonaan työntekijän

ottaessa enemmän vastuuta vanhemman kanssa työskentelystä. Työntekijä otti tässä vaiheessa työskentelyynsä mukaan myös muita ammattilaisia.

Tutkimustuloksissa näyttäytyi toisena merkittävänä kokonaisuutena yhtenäisten rakenteiden hajanaisuus niin omassa toiminnassa, ohjauksessa, yhteistyön tekemisessä kuin lastensuojelullisissa toiminnoissakin. Kertomuksissa jokaisen työntekijän toiminta näyttäytyi hyvin eri tavoin samanlaisesta alkutilanteesta huolimatta (taulukko 1). Vaikka persoonan käyttäminen työskentelyssä on tärkeä ja tarpeellinen työväline, se ei kuitenkaan voi ohjata koko työskentelyä. Toisistaan poikkeavat kertomusten kulut voivat kertoa sitä, että asiakkaat saattavat joutua eriarvoiseen asemaan. Kunnallisten palvelujen tulisi kuitenkin olla tasavertaisia jokaiselle asiakkaalle.

Yhteistyön vähäisen määrän näemme johtuvan omalta osaltaan myös yhteisten rakenteiden puutteesta. Työntekijöille annetun kehyskertomuksen kolmantena tarkentavana kysymyksenä olivat työntekijöiden toiveet ja ideointi. Emme käsitelleet tätä kohtaa tutkimustuloksissa, kuten aineiston analyysiosiossa on jo mainittu. Tässä kohdassa muutama työntekijä esitti toiveita yhteistyön kehittämiseksi ja tiiviimmälle yhteistyölle, joka tukee tuloksissa näkyvää yhteistyön rakenteiden puutetta. Osassa työntekijöiden vastauksista tuli ilmi erilaisten yhteistyörakenteiden toive sekä aikaa niiden toteuttamiseen. Yhteisten rakenteiden puuttuessa yhteistyön toteuttaminen voi kuitenkin olla hankalaa.

Edellä mainittujen rakenteiden puuttumisesta ja kehittämisen tarpeesta näemme vastuun olevan ensisijaisesti johdolla. Näemme tärkeänä, että johto luo puitteet yhtenäisten rakenteiden luomiselle ja moniammatillisen yhteistyön toteuttamiselle. Ilman asianmukaisia puitteita ei yksittäisellä työntekijällä ole mahdollisuuksia luoda rakenteita työnsä ohessa. Ajanpuute on myös yksi tekijä, joka voi vaikeuttaa moniammatillisen yhteistyön toteuttamista. Yhtenäisten linjojen ja rakenteiden muodostaminen vie paljon työntekijän aikaa ja voimavaroja, joten rakenteiden luominen vaatii ensisijaisesti johdon mahdollistamisen niihin. (vrt. Perälä 2011.)

Kun puitteet uusille toimintamahdollisuuksille on luotu, koemme tärkeänä, että työntekijät tuntevat oman työnsä sekä yhteistyökumppanit ja heidän työnsä. Nämä luovat pohjan lähteä rakentamaan yhteisiä rakenteita. Yhteistyön kehittäminen on pitkäjänteistä työtä, joka vaatii työntekijältä motivaatiota, joustoa ja halua muuttaa oman työn rakenteitaan. Selvemmat rakenteet niin omassa työssä kuin yhteistyötä tehtäessä tar-

joavat kunnan asukkaille laadukkaampaa, asiakaslähtöisempää ja tasavertaisempaa palvelua.

6 LOPUKSI

Työntekijöillä on runsaasti hyviä toimintatapoja ja -malleja työssään. Kertomuksista nousi selkeästi esiin työntekijöiden innokkuus, avoimuus ja aito halu auttaa sekä tukealasta ja perhettä huolen herättämässä tilanteessa. Selkeimmillä oman työn ja yhteistyön rakenteilla saataisiin kuitenkin työntekijöiden vahva ammattitaito tehokkaammin käyttöön asiakkaan auttamiseksi. Tämä valtakunnallisestikin esillä oleva rakenteiden kehittäminen tulee varmasti muotoutumaan vuosien saatossa. Uudistuneen lastensuojelulain vaikutuksia nähdään todennäköisesti selkeämmin tulevaisuudessa, joten tämä tutkimus on ollut kurkistus tulevaisuuden näkyymiin.

Tutkimuksen myötä esille nousseina kehittämissuhteuksina näemme peruspalveluihin panostamisen ehkäisevän lastensuojelutyön mahdollistamiseksi. Tällä ajattelemme työntekijöiden koulutusta, riittäviä resursseja sekä yhtenäisten käytäntöjen luomista ja ylläpitämistä. Nykypäivänä olisi tärkeää, että eri palvelualojen työntekijät voisivat yhdistää tietonsa ja taitonsa, jotta lasten ja perheiden monimuotoisiin ongelmiin voitaisiin vastata mahdollisimman varhain ja tukevasti.

Tutkimustulosten perusteella näemme kehittämissuhteuksena myös yhteistyörakenteet, niiden kehittämisen ja johtamisen. Tämä kävi ilmi niin kirjallisuuden, aiempien tutkimusten kuin omien tutkimustulosten myötä. Kuten Isoherranen (2005, 160) toteaa, moniammatillinen yhteistyö on tullut jäädäkseen ja se ei ole ollut yhteistyön kehittämisessä vain hetkellinen ”muotioikku”. Uudistustyötä tehtäessä tulee kuitenkin muistaa, että moniammatillinen yhteistyö ei ole kaikkien ongelmien ratkaisu, vaan jokaiseen työyhteisöön tulee etsiä sopiva yhteistyön toteuttamistapa.

Jatkotutkimusaiheeksi näemme laajemman tutkimuksen erityisen tuen toteutumisesta peruspalveluissa, jolloin kohderyhmää voisi laajentaa muun muassa koskemaan koulun ja nuorisotoimen henkilökuntaa. Erityisen tuen ja ennaltaehkäisevän lastensuojelun toteutumista näemme tärkeänä tutkia tulevaisuudessa myös asiakkaan sekä lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun näkökulmasta. Myös erityisen tuen vaikuttavuuden tutkimuksen koemme tärkeäksi tutkimuskohteeksi tulevaisuudessa, jolloin voitaisiin

tarkastella ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön vaikutusta lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojelutyöhön.

Näemme työntekijöiden kertomusten pohjalta erityisen tuen ja ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön tulevaisuudessa positiivisessa valossa. Kertomuksissa ilmeni joitakin tulevaisuudessa tulossa olevia muutoksia, joihin työntekijät suhtautuivat odottavalla kannalla. Kertomuksista oli luettavissa, että uudet työmenetelmät ja -välineet ovat tervetullut lisä omaan työhön. Muun muassa lastenneuvolassa käyttöön tuleva lomake perheen hyvinvoinnista nähtiin hyvänä, uutena työvälineenä perheiden kanssa tehtävään työhön. Lisäksi lastenneuvolassa 4-vuotiaan lapsen tapaaminen tehdään vuoden 2011 alusta alkaen yhteistyössä mahdollisen päivähoitopaikan kanssa. Näemme, että tulevaisuuden muutokset tuovat työhön lisää jäsennystä ja selkeämpiä rakenteita ja erityisen tuen toteutuminen sekä käytännöt muovautuvat ajan myötä peruspalveluissa.

Tämän tutkimuksen tekeminen on ollut mielenkiintoista ja haasteellista. Yhtenä haasteena näemme parityöskentelyn ja siihen uppoavan ajan muun muassa yhteisten näkemysten aikaansaamiseksi. Koemme, että työskentely yhdessä on sujunut kuitenkin hyvin ja useat näkemykset sekä tulkinnat ovat olleet hyvin samansuuntaisia. Kummankin itsenäinen työskentely parityön osana lisää mielestämme tutkimuksen luotettavuutta. Hyvänä ja tärkeänä osana työtä näemme erilaiset ja monipuoliset näkökulmat, joita yksin työskentelyssä ei olisi tullut esille. Tämä näkyy mielestämme erityisesti analysointiosuuden tekemisessä. Analyysin tekeminen on ollut parityönä rikastuttavaa ja työskentely motivoivaa uusien ”ahaa”-elämysten äärellä.

Aineistonkeruun tuottamat kertomukset ovat olleet elämyksellinen tutkimusmatka narratiivien maailmaan ja niiden tulkintaan. Kuten Eskola (1998, 129) kirjoittaa, tutkija jää kerättyjen tarinoiden kanssa aluksi aina vähän ymmälle. Edessä on kasa kulttuurista tekstimassaa, ja jokainen on kirjoitettu omintakeisilla salamerkeillä, joista pitäisi ottaa selko. Eskolan mukaan aineiston kanssa liikutaan aluksi, toivottavasti, ohimenevän hulluuden rajoilla. Tämä Eskolan ajatus kuvastaa erinomaisesti omia mielenliikkeitämme tutkimuksen parissa, etenkin vaiheessa, kun istuimme iltamyöhällä kertomusten ja vaaleanpunaisen tietokoneen kanssa suuren hämmästyksen vallitessa.

Onnistumisen kokemuksia toi myös tutkimusosuuden jälkeen syvällisempi perehtyminen teorian tietoon, jossa tutkimustulokset näyttäytyivät samansuuntaisina omien tutkimustulostemme kanssa. Tutkimuksen tekeminen on ollut myös omaa ammatillisuutta

ajatellen opettava matka kirjallisuuteen ja tutkimuksiin. Työn tekeminen on luonut hyvän kuvan valtakunnallisesta tilanteesta peilaten uudistuneen lastensuojelulain erityisen tuen velvoitteisiin ja käytäntöihin tänä päivänä. Tutkimuksen tekeminen on ollut pitkä ja aikaa vievä prosessi. Aktiivisen tiedonhaun ja kirjoittamisen lisäksi olemme käyttäneet runsaasti aikaa pohdiskeluun ja aiheen kypsytelyyn kokonaisuuden hahmottamiseksi. Sekä epävarmuuden sietäminen että toisaalta onnistumisen kokemukset ovat kulkeneet mukana koko prosessin ajan. Näiden läpi käyminen on ollut välttämätöntä tutkimuksen valmistumisen kannalta.

Narratiivinen tutkimus on kokonaisuudessaan ollut matka oppimiseen. Haluamme esittää suuren kiitoksen ohjaavan opettajan ohella oppimismatkan varrella tukea ja kannustusta antaneelle työelämäohjaajalle Eija Vikmanille. Saimme Eijan mukaan narratiivien maailmaan ja koemme tämän olleen yksi suuri anti opinnäytetyöprosessissamme. Mutta kaikki loppuu aikanaan, myös tämä prosessi, ja suurimman kiitoksen esitämme itsellemme. Oman työn ohessa tutkimuksen tekeminen on ollut haastavaa ja edellyttänyt meiltä joustamista sekä tarkkaa aikataulutusta. On vaatinut uhrautumista ja tasapainoilua niin itseltämme kuin perheiltämme, jotta olemme saaneet tämän tutkimuksen valmiiksi.

LÄHTEET

- Arnkil, T. E. 2004. Verkostotyö lastensuojelussa – menetelmät huolen mukaan. Teoksessa: Hujala, A. Puonti, A. & Saarnio, T. (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, s. 214 – 239.
- Arnkil, T. 2009. Ammattirajojen ylittäjä uskoo vuoropuheluun. Tesso 2/2009, s. 6 - 7.
- Arnkil, T. E., Eriksson, E. & Saikku, P. 2003. Huolen harmaa vyöhyke. Helsingin yliopiston Opiskelijakirjaston verkkojulkaisu. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10224/3862/arnkil_7_98.pdf?sequence=1 [viitattu 22.3.2011].
- Bardy, M. 2009. Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa: Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: THL, s. 17 - 46.
- Eriksson, E. & Arnkil, T. 2005. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 60. Helsinki: Stakes.
- Eskola, J. 1998. Eläytymismenetelmä sosiaalitutkimuksen tiedonhankintamenetelmänä. Tampere: TAJU.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Halme, N. & Perälä, M.-L. 2011. Hajanaisia palveluja vai toimiva palvelukokonaisuus? Lasten ja perheiden palvelujen yhteensovittaminen kunnissa. Tiivistelmä. Johdetaanko lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia kokonaisuutena? - keskiössä palvelujen saatavuus, yhteistyö ja johtaminen kunnissa. Kuntaliiton ja THL:n seminaari 15.2.2011. Helsinki.
- Harrikari, T. 2008. Riskillä merkityt. Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 87. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Hartikainen-Isokoski, H. & Eriksson, E. 2005. Jaa huoli lapsen ja vanhempien kanssa. *Dialogi* 6/2005, s. 24 - 26.

Heikkinen, H. 2007. Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa: Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus, s. 142 - 158.

Heino, T. 2009. Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa: Bardy, M. (toim.) *Lastensuojelun ytimissä*. Helsinki: THL, s. 52 - 75.

Heino, T. 2007. Varhainen vastuunotto ja lastensuojelu. Teoksessa: Remsu, N. & Törönen, M. (toim.) *Varhainen vastuunotto*. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiö, s. 36 - 47.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Helsinki: Tammi.

Hyvärinen, M. 2008. Analyzin Narratives and Story-Telling. Teoksessa: Alasuutari, P., Bickman, L. & Brannen, J. (toim.) *The Sage Handbook of Social Research Methods*. London: SAGE Publications, s. 447 - 460.

Hänninen, V. 1999. *Sisäinen tarina, elämä ja muutos*. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Isoherranen, K. 2005. *Moniammatillinen yhteistyö*. Helsinki: WSOY.

Kiviniemi, K. 2007. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa: Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus, s. 70 - 85.

Kontio, M. 2010. *Moniammatillinen yhteistyö*. TUKEVA Lapsiperheiden hyvinvointihanke. Oulun seudun kuntien internetsivut. Saatavissa: <http://www.ouka.fi/seutu/tukeva/Moniammatillinen-julkaisu.pdf>. PDF-tiedosto [viitattu 17.3.2011].

Koski, A. 2003. Lapsiperheiden pahoinvointi lastenneuvolan terveydenhoitajan näkökulmasta. Pro gradu -tutkielma. Hoitotieteen laitos. Tampereen yliopisto.

Kotkan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009 - 2012. Kotkan kaupungin internetsivut. Saatavissa:

http://www.kotka.fi/alltypes.asp?d_type=5&menu_id=95&menupath=95. PDF-tiedosto [viitattu 10.2.2011].

Laine, T. 2007. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa: Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin, s. 28 - 45. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lammi-Taskula, J. & Varsa, H. 2001. Vanhemmuuden aika. Vanhemmuuden tukemisen käytännöt ja haasteet osana neuvoloiden ja päiväkotien työtä. Aiheita-monistesarja 7/2001. Helsinki: Stakes.

Lastensuojelulain kokonaisuudistustyöryhmän muistio 2006. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksiä 2006:25. Helsinki. Saatavissa:

<http://pre20090115.stm.fi/hl1147768355553/passthru.pdf>. PDF-tiedosto [viitattu 27.1.2011].

Lastensuojelulaki 13.4.200/417.

Lehtimaja, I. 2007. Lapsen kasvatus. Teoksessa: Armanto, A. & Koistinen, P. (toim.) Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Tammi, s. 235 - 240.

Lindholm, M. 2007. Lastenneuvolatyön järjestelmä. Teoksessa: Armanto, A. & Koistinen, P. (toim.) Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Tammi, s. 113 - 115.

Lindholm, M. 2007. Neuvolatyön verkostot. Teoksessa: Armanto, A. & Koistinen, P. (toim.) Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Tammi, s. 26 - 30.

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. Helsinki: International Methelp Ky.

Moilanen, P. & Päihä, P. 2007. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa: Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, s. 46 - 69.

Mäkisalo-Ropponen, M. 2007. Tarinat työn tukena. Helsinki: Tammi.

Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Onnismaa, E.-L. 1999. Päiväkoti lastensuojelun tukitoimena – toiveiden tynnyri vai huolten hautomo? Aiheita-monistesarja 29/1999. Stakes. Helsinki.

Paavola, A., Honkavaara, P., Muuronen, K., Mäkinen, P., Tolonen, M. & Varsa, M. 2010. Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus. Lastensuojelun Keskusliiton internetsivut. Saatavissa: http://www.lskl.fi/files/395/Ehkaisevan_lastensuojelun_kirjava_todellisuus.pdf. PDF-tiedosto [viitattu 15.3.2011].

Perttula, J. 2005. Kokemus ja kokemuksen tutkimus: fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa: Latomaa, T. & Perttula, J. (toim.) Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Helsinki: Dialogia Oy, s. 115 - 162.

Perälä, M.-L. 2011. Lasten ja perheiden palvelut kokonaisuutena kunnissa - taustatietoa LapsYTY-hankekokonaisuudesta. Tiivistelmä. Johdetaanko lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia kokonaisuutena? - keskiössä palvelujen saatavuus, yhteistyö ja johtaminen kunnissa. Kuntaliiton ja THL:n seminaari 15.2.2011. Helsinki.

Pohjola, A. 2010. Asiakas sosiaalityön subjektina. Teoksessa: Laitinen, M. & Pohjola, A. (toim.) Asiakkuus sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus, s. 19 - 74.

Pyhäjoki, J. & Koskimies, M. 2009. Varhainen puuttuminen ja dialogisuuden edistäminen huolen vyöhykkeillä. Teoksessa: Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: THL, s. 186 - 196.

Pölkki, P. 2004. Lastensuojelutyön tutkimus- ja kehittämistoiminta. Teoksessa: Hujala, A. Puonti, A. & Saarnio, T. (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, s. 270 - 319.

Ramsten, J. 2008. Porin alueen lapsiperheiden kanssa työskentelevien ammattihenkilöiden moniammatillinen yhteistyö. Teoksessa: Laihonen, P. (toim.) Lapsiperheiden varhainen tukeminen ja moniammatillinen yhteistyö perhepalveluissa. Sarja B, Raportit 4/2008. Satakunnan ammattikorkeakoulu, s. 65 - 70.

Satka, M. 2010. Varhainen puuttuminen ja sosiaalityö. Teoksessa: Laitinen, M. & Pohjola, A. (toim.) Asiakkuus sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus, s. 181 - 218.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma. Kaste 2008 - 2011. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:6. Helsinki. Saatavissa:

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3683.pdf&title=Sosiaali__ja_terveydenhuollon_kansallinen_kehittamisohjelma_KASTE_2008_2011_fi.pdf. PDF-tiedosto [viitattu 14.3.2011].

Strandberg, M. & Utriainen, T. 2008. Lastentarhanopettajien kokemuksia ennaltaehkäisevästä lastensuojelutyöstä helsinkiläisissä päiväkodeissa. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

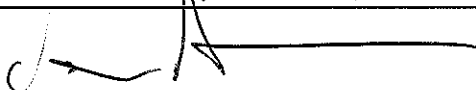
Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes. Oppaita 65. Helsinki: Stakes. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivut. Saatavissa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>. PDF-tiedosto [viitattu 20.3.2011].

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS Tieteellinen tutkimus tai opinnäytetyö	
1	Tutkimuksen nimi Neuvolan ja päivähoidon erityinen tuki tuntuvan huolen vyöhykkeellä
2	Tutkimuksesta vastaava tutkija/tutkijat, tutkijaryhmä, tutkimusorganisaatio Heidi Taskinen Tuula Sundberg
3	Tutkimuksen suorittajat ja tutkimuksen suorituspaikka (nimi, virka/työ, virka-/työpaikka, yhteystiedot) a) tutkimuksen vastuullinen johtaja tai tutkimuksesta vastaava ryhmä Kymenlaakson AMK sosiaali-alan koulutusohjelma ylempi AMK-tutkinto lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen b) opinnäytetyön ohjaaja Tuija Suikkanen-Malin, lehtori KyAMK/ sosiaali- ja terveysala, Kuusankoski, Eija Vikman (työelämä ohjaaja), erikoissosiaalityöntekijä, Kotkan kaupunki/perheneuvola, c) tutkijat, joille lupaa haetaan Heidi Taskinen, lastenvalvoja, Kotkan kaupunki, Tuula Sundberg, perhetyöntekijä, Kotkan kaupunki, d) tutkimuspaikka ja osoite Kotkan kaupunki / päivähoito ja neuvola
4	Yhdyshenkilö (nimi, osoite, yhteystiedot) Heidi Taskinen Tuula Sundberg
5	Tutkimuksen luonne (asiakkaisiin/henkilökuntaan kohdentuva, haastattelu/kyselytutkimus) Kotkan kaupungin päivähoidon ja neuvolan henkilökuntaan kohdentuva narratiivinen kyselytutkimus.

6	<p>Tutkimuksen kesto aika (kertaluonteinen tutkimus/seurantatutkimus) Kertaluonteinen tutkimus</p>
7	<p>Tutkimussuunnitelman tiivistelmä</p> <p>Omassa työssämme törmäämme usein rajapintoihin peruspalveluiden, erityispalveluiden ja lastensuojelun osalta. Työkäytännöt eroavat usein samaakin työtä tekevien kohdalla ja moniammatillinen yhteistyö toteutuu hyvin vaihtelevasti. Muun muassa näiden seikkojen vuoksi valitsimme aiheeksi tämän työmenetelmien ja välineiden sekä moniammatillisen yhteistyön toimivuuden ja toteutumisen peruspalveluissa.</p> <p>Tutkimuksemme taustalla on 1.1.2008 voimaan astunut lastensuojelulain uudistus, joka määrittelee ehkäisevän lastensuojelun olevan tukea ja erityistä tukea, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa.</p> <p>Tutkimuskysymyksenä ja tämän hetkisenä ”työnimenä” opinnäytetyössämme on <i>neuvolan ja päivähoidon erityinen tuki tuntuvan huolen vyöhykkeellä</i>. Tämän kysymyksen tarkoituksena on saada selville menetelmiä ja välineitä, joita kyseisissä peruspalveluissa käytetään erityisenä tukena. Tutkimuskysymyksen alakysymyksinä voidaan nähdä <i>neuvolan ja päivähoidon erityisen tuen menetelmät ja välineet sekä moniammatillisen yhteistyön toteutuminen ennen lastensuojeluilmoituksen tekoa (sekä mitkä asiat ovat huolena erityistä tukea annettaessa?)</i>. Tutkimuskysymysten kautta on tarkoituksena saada tietoa siitä, kuinka neuvolassa ja päivähoidossa toteutetaan erityistä tukea niin yksikkökohtaisesti kuin moniammatillisesti (sekä saada näkyviin ne huolen aiheet, jolloin erityistä tukea annetaan).</p> <p>Toivomme työn selvittävän ja tuovan esille, toteutuvatko lain säätämät asiat käytännön perustyössä ja miten peruspalvelun työntekijät itse asian kokevat. Tutkimuksen myötä työntekijöille avautuisi mahdollisuus pohtia erityisen tuen käytäntöjä omassa työssään. Tutkimus luo tietoa Kotkan kaupungin työntekijöille.</p>
8	<p>Tutkimusmenetelmän kuvaus</p> <p>Tutkimus on kvalitatiivinen ja menetelmämme on narratiivinen. Tarkoituksena on toteuttaa eri yksiköihin (päivähoito, neuvola) narratiivinen kysely, joka perustuu caseen, johon olemme määrittäneet jonkin alkutilanteen/ongelman. Caseissa on lähtökohtana jokin huoli tai lapsen/perheen ongelmallinen tilanne. Yksikön työntekijä(t) vastaavat jatkamalla tarinalla, miten tilanteessa edetään.</p> <p>Tarinoiden myötä tavoitteena tutkimuksessamme on selvittää, miten neuvolassa ja päivähoidossa lapselle annettava erityinen tuki toteutuu tuntuvan huolen vyöhykkeellä. Kartoitamme päivähoidon ja neuvolan antamaa erityistä tukea, työvälineitä ja -menetelmiä sekä moniammatillista yhteistyötä.</p>
9	<p>Tutkimuksessa käytettäväksi pyydetty aineisto (asiakirjatiedot)</p> <p>-</p>

10	Muut tutkimuksessa käytettävät tiedot (muut asiakirjatiedot, tutkittavilta haastatteluin/kyselyin saatavat tiedot) Päivähoidon ja neuvolan työntekijöiltä saatava narratiiviseen kyselytutkimukseen pohjautuva aineisto.
11	Tutkimusrekisterin tietotyypit
a)	Tutkimusrekisteriin kerättävät henkilön yksilöintitiedot eriteltyinä -
b)	Muut tiedot ja tietotyypit -
12	Tutkimusaineiston suojaus, arkistointi ja hävittäminen (salassa pidettävän tiedon käsittely, suojaus, käytön valvonta, hävittäminen) Tutkimusaineisto on ainoastaan tutkijoiden käytössä, kyselyyn vastaajat vastaavat anonymisti. Analyysin aineisto hävitetään.
13	Tutkimuksen mahdollinen ulkopuolinen rahoitus -
14	Tutkimustulosten hyödyntäminen (julkaiseminen ym.) KyAMK julkaisee opinnäytetyön. Työ on myös Kotkan kaupungin käytettävissä.

15	<p>Sitoumukset</p> <p>Sitoudun siihen, etten käytä saamiani tietoja potilaan/asiakkaan tai hänen läheistensä vahingoksi tai halventamiseksi tai sellaisten muiden etujen loukkaamiseksi, joiden suojaksi on säädetty salassapitovelvollisuus eikä luovuta saamiani salassa pidettäviä henkilötietoja sivulliselle.</p> <p>Päiväys 10.6.2010 Allekirjoitus _____</p> <p><u>Kotka</u> _____ Nimen selvennys <u>Heidi Taskinen</u></p> <p>Päiväys 10.6.2010 Allekirjoitus _____</p> <p><u>Kotka</u> _____ Nimen selvennys <u>Tuula Sundberg</u></p> <p>Päiväys _____ Allekirjoitus _____</p> <p>_____ Nimen selvennys _____</p> <p>Päiväys _____ Allekirjoitus _____</p> <p>_____ Nimen selvennys _____</p> <p>Päiväys _____ Allekirjoitus _____</p> <p>_____ Nimen selvennys _____</p>
16	<p>Liitteet</p> <p>☐ Tutkimussuunnitelma</p> <p>☐ Tutkimusta varten myönnettyt muut luvat</p> <p>☐ Luonnos rekisteriselosteeksi</p> <p>☐ Malli tutkimushenkilöille annettavasta yhteydenotto- ja informointikirjeestä</p> <p>☐ Malli tutkimushenkilöiltä pyydettävästä suostuksesta</p> <p>☐ Muut liitteet</p>
17	<p>Päiväys, hakijan allekirjoitus ja osoite</p> <p>Päiväys 10.6.2010 Allekirjoitus <u>Tuula Sundberg, Heidi Taskinen</u></p> <p><u>Kotka</u> _____ Osoite <u>Karhulan sosiaalityö, Karhulantie 23</u></p>
18	<p>Päiväys ja vastaavan ohjaajan allekirjoitus</p> <p>Päiväys _____ Allekirjoitus _____</p> <p>_____ Nimen selvennys <u>Tuija Suikkanen-Malin</u></p> <p>* allekirjoittanut aiheen vahvistamisen sekä hyväksynyt tutkimussuunnitelman</p>
19	<p>Tutkimuslupahakemus toimitetaan osoitteeseen</p> <p>Kotkan kaupunki/Hyvinvointipalvelut Kirjaamo PL 205, 48101 KOTKA</p>
20	<p>Hyvinvointipalvelujen tehtäväalueen johtoryhmän lausunto</p> <p>Kokouspäivä ja asianumero:</p>

21	Tutkimusluvan myöntämistä koskeva päätös
Paiväys	<u>Kotka 16.6.2018</u>
Viranhaltijan allekirjoitus	<u></u>
Nimenselvennys	<u>Tauno Telaranta</u>
Tehtävänimike	<u>Palvelujohtaja</u> <u>Hyvinvointipalvelut</u> <u>Kotkan kaupunki</u>

Kotkan kaupunki/Hyvinvointipalvelut
PL 205 (Kustaankatu2), 48101 KOTKA
puh. (05) 234 51, faksi (05) 234 5226
kirjaamo@kotka.fi
www.kotka.fi

”Lapsi, 4v., on levoton eikä pysy paikallaan ja aikuisen käskyjen totteleminen tuottaa hänelle hankaluuksia. Olet huomannut lapsella aika ajoin mustelmia. Äitiä tavattaessa hän toimii lapsen kanssa hyvin, eikä herätä sinussa erityistä huomiota. Äiti on perunut kuitenkin joitakin käyntejä ja jättänyt lapsen tuomatta ilmoittamatta syytä. Äiti kertoo myös, ettei lapsella ole kavereita, eikä hän oikein yrityksistä huolimatta pääse mukaan leikkeihin.”

Toivomme tarinaa kirjoitettaessa sinun ottavan huomioon arkipäivän toimintaa ja käytäntöjä, kun huolesi on herännyt.

1. Vastaa mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja laajasti TARINALLA siitä, miten itse toimisit tilanteessa, jotta lapsen tilanne saataisiin paranemaan.
2. Olet kertonut, miten toimisit tilanteessa. Kuvitellaan, että tilanne ei ole kuitenkaan parantunut. Kerro tarinalla miten seuraavaksi toimisit ja mitä tapahtuisi tilanteen helpottamiseksi.
3. Kerro nyt tarinalla, miten toimisit, jos saisit ns. vapaat kädet toimia (normaalit resurssit kuitenkin huomioon ottaen), JOS se eroaa aikaisemmasta tarinan toiminnasta.

Hei!

Olemme kaksi sosionomi (ylempi AMK)- opiskelijaa Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta, Heidi Taskinen ja Tuula Sundberg. Teemme lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamisen koulutusohjelmaan kuuluvaa opinnäytetyötämme Kotkan kaupungille, jossa tutkimme neuvolan ja päivähoidon menetelmiä ja käytäntöjä erityistä tukea annettaessa sekä moniammatillisen yhteistyön toteutumisen muotoja HARMAAN HUOLEN (tuntuva huoli) vyöhykkeellä.

Tutkimuksemme on narratiivinen, joten toivomme sinun vastaavan ITSENÄISESTI tarinan muodossa. Annamme tarinan alun, jota jatkat oman arjen työsi näkökulmasta. Kirjoittamiesi tarinoiden pituudet voivat vaihdella ja vastaukset voit kirjoittaa koneella tai käsin.

Toivomme sinun olevan ammattinimikkeeltäsi lastenhoitaja tai lastentarhanopettaja.

Erityisen tuen määritelmä tutkimuksessamme:

”Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain. Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta, mikä velvoite koskee kaikkia kansalaisia ja viranomaisia.”

Työvuotesi kyseisessä työssä/ammattissa : _____
Ammattinimikkeesi : _____

(Anonyymius säilyy yksikön ja henkilötietojen jäädessä pois)

Toivomme saavamme vastauksesi 15.09.2010 mennessä. Pyydämme postittamaan vastauksen oheisessa kirjekuoressa kaupungin sisäisessä postissa.

Mahdollisia kysymyksiä varten yhteystietomme ovat,

Heidi Taskinen
Tuula Sundberg

KIITOS VAIVANNÄÖSTÄSI!

Hei!

Olemme kaksi sosionomi (ylempi AMK)- opiskelijaa Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta, Heidi Taskinen ja Tuula Sundberg. Teemme lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamisen koulutusohjelmaan kuuluvaa opinnäytetyötämme Kotkan kaupungille, jossa tutkimme neuvolan ja päivähoidon menetelmiä ja käytäntöjä erityistä tukea annettaessa sekä moniammatillisen yhteistyön toteutumisen muotoja HARMAAN HUOLEN (tuntuva huoli) vyöhykkeellä.

Tutkimuksemme on narratiivinen, joten toivomme sinun vastaavan ITSENÄISESTI tarinan muodossa. Annamme tarinan alun, jota jatkat oman arjen työsi näkökulmasta. Kirjoittamiesi tarinoiden pituudet voivat vaihdella ja vastaukset voit kirjoittaa koneella tai käsin.

Toivomme sinun olevan ammattinimikkeeltäsi terveydenhoitaja.

Erityisen tuen määritelmä tutkimuksessamme:

”Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain. Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta, mikä velvoite koskee kaikkia kansalaisia ja viranomaisia.”

Työvuotesi kyseisessä työssä/ammattissa : _____
Ammattinimikkeesi : _____

(Anonyymius säilyy yksikön ja henkilötietojen jäädessä pois)

Toivomme saavamme vastauksesi 15.09.2010 mennessä. Pyydämme postittamaan vastauksen oheisessa kirjekuoressa kaupungin sisäisessä postissa.

Mahdollisia kysymyksiä varten yhteystietomme ovat,

Heidi Taskinen
Tuula Sundberg

KIITOS VAIVANNÄÖSTÄSI!